

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Helena Strahija

**TERORIZAM „ISLAMSKE DRŽAVE“ I
VELIKA MIGRACIJSKA KRIZA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODJEL ZA SOCIOLOGIJU

Helena Strahija

**TERORIZAM „ISLAMSKE DRŽAVE“ I
VELIKA MIGRACIJSKA KRIZA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Ivan Markešić

Zagreb, 2017.

SAŽETAK:

„Islamska država“, poznatija kao ISIS ili ISIL, jedna je od najekstremnijih i najbogatijih terorističkih organizacija u povijesti. (Weiss, Hassan, 2015: 11) Na međunarodnoj sceni pojavila se iznenada, iako postoji već dugi niz godina, i u rekordnom vremenu izbrisala je granice Iraka i Sirije te sebe proglasila obnoviteljem nekadašnjeg izgubljenog carstva. (Weiss, Hassan, 2015: 13) U srpnju 2014. godine njenu većinom zarobljenu populaciju, činilo je više od šest milijuna ljudi. (Hosken, 2015: 5, 167) Poznata je po svojoj brutalnosti, masovnim ubojstvima, otmicama, silovanjima, odsijecanjima glava, organiziranosti, suvremenoj propagandi, stranim borcima, etničkom i vjerskom čišćenju, itd. Europska unija se od 2015. godine suočava s velikom migracijskom krizom, nakon što je više od milijun izbjeglica i ekonomskih migranata došlo u Europu. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) Prema izvješću UN-a, više od 4,8 milijuna Sirijaca pobjeglo je u inozemstvo kako bi izbjeglo stalne sukobe i teror u Siriji. Većina ih je otišla u susjednu Tursku, Libanon i Jordan, a sve veći broj pokušava doći i do Europe. (BBC, 2016. Islamic State group: Crisis in seven charts) Mnogima od njih dolazak u Europu znači priliku za normalan život oslobođen rata, sukoba, progona, političkih i ekonomskih nemira. (Banulescu – Bogdan, Fratzke, 2015) Građanski rat u Siriji koji traje neprekidno od 2011. godine, ali i teror koji nad stanovništvom provodi „Islamska država“ daleko su najveći pokretači migracija. Velik dio izbjeglica dolazi i iz drugih zemalja pogođenih ratom, nasiljem, represivnim vladama, kao što su Eritreja, Somalija, Afganistan i Irak. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) Banulescu – Bogdan i Fratzke (2015) navode kako su masovne migracije prema Europi posljedica kombinacije raznih faktora. No, Marjanović (2015.) glavni razlog vidi u pozivu njemačke Vlade. Europska migracijska ili humanitarna kriza podigla je brojne rasprave po pitanju otvorenih granica na području EU te je izazvala rasprave i neslaganja oko prihvata određenog broja izbjeglica s kojim se suočavaju neke države. (Europe`s Migration crisis, <http://www.ft.com/migration>)

Ključne riječi: terorizam, „Islamska država“, ISIL, europska migracijska kriza, Sirija, Irak.

SUMMARY:

"Islamic State", known as ISIS or ISIL, is one of the most extreme and richest terrorist organizations in history. (Weiss, Hassan, 2015: 11) On the international scene appeared suddenly, although it was there for many years, and in record time wiped out the borders of Iraq and Syria, and declared herself a former restorer of the lost empire. (Weiss, Hassan, 2015: 13) In July 2014, its most captive population consisted of more than six million people. (Hosken, 2015: 5, 167) "Islamic state" is known for its brutality, mass murder, kidnapping, rape, beheadings, organization, modern propaganda, foreign fighters, ethnic and religious cleansing, and so on. The European Union faces in 2015 big migration crisis, when more than a million refugees and economic migrants came to Europe. (BBC, 2016 Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) According to the UN, more than 4.8 million Syrians have fled abroad to avoid constant conflict and terror in Syria. Most of them went to neighboring Turkey, Lebanon and Jordan, and there are growing numbers of attempts to come to Europe. (BBC, 2016 Islamic State group: Crisis in seven charts) For many of them coming to Europe means a chance for a normal life free from war, conflict, persecution, political and economic unrest. (Banulescu - Bogdan, Fratzke, 2015) The civil war in Syria, which lasts continuously since 2011. and the terror against the population carried out by "Islamic State" are far the biggest drivers of migration. Big amount of refugees came from other countries affected by war, violence, repressive governments, such as Eritrea, Somalia, Afghanistan and Iraq. (BBC, 2016 Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) Banulescu - Bogdan and Fratzke (2015) state that the mass migration to Europe is a result of a combination of various factors. But Marjanovic (2015) sees the main reason in the invitation of the German Government. European migration and humanitarian crisis has raised many discussions on the issue of open borders in the EU and has sparked debate and disagreement about the redistribution of the burden, or acceptance of a certain number of refugees. (Europe's Migration crisis, <http://www.ft.com/migration>)

Key words: terrorism, „Islamic State“, ISIL, Europe's migration crisis, Syria, Iraq.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	7
2. ODREĐENJE FENOMENA TERORIZMA.....	8
2.1. Određenje pojma.....	8
2.2. Islam i terorizam.....	10
3. „ISLAMSKA DRŽAVA“.....	11
3.1. Naziv.....	12
3.2. Nastanak i povijesni razvoj – od al – Zarkavija do al – Bagdadija.....	13
3.3. Vođa „Islamske države“.....	24
3.4. Geografsko određenje.....	26
3.5. Ideologija - temelj i cilj.....	28
3.6. Strategija.....	30
3.6.1. Plan sedam koraka.....	30
3.6.2. Upravljanje divljaštvom.....	31
3.7. Veze i raskid s Al-Kaidom.....	33
3.8. Vojska.....	36
3.8.1. Regrutiranje novih boraca – „Lavlji mladunci“.....	37
3.8.2. Strani borci.....	40
3.9. Propaganda i društveni mediji.....	42
3.10. Financiranje i sponzorstvo.....	45
3.11. Kampanja nasilja.....	51
3.11.1. Međunarodni terorizam.....	55
3.12. „Islamska država“ u 2017. godini – pred porazom?!.....	56
4. VELIKA EUROPSKA MIGRACIJSKA KRIZA.....	58
4.1. Pojmovno određenje – migracije, migrant, izbjeglica ili tražitelj azila.....	60
4.2. Uzroci izbjegličke krize.....	61
4.3. Uloga i odgovor Europe.....	63
5. ZAKLJUČAK.....	66
6. LITERATURA.....	69

1. Uvod

Terorizam je jedna od najvećih prijetnji današnjice. Poprimio je izrazito široke razmjere te gotovo da i nema zemlje na svijetu koja nije suočena ili joj ne prijete opasnost od terorizma. Postao je globalni problem koji koristi tehnologiju kako bi pokazao svoju moć i izazvao strah, skrećući time pozornost na ciljeve koje želi postići. (Marić, 2012: 98)

„Islamska država“ (ISIS, ISIL) je radikalna teroristička organizacija koja postoji dugi niz godina. Na čelu organizacije nalazi se Abu Bakr al-Bagdadi, jedan od najokrutnijih i najtraženijih terorista današnjice. (Weiss, Hassan, 2015: 11) Na međunarodnoj sceni pojavila se iznenada i u rekordnom je vremenu izbrisala granice nekih država, osvojila teritorije te sebe proglasila obnoviteljem nekadašnjeg izgubljenog carstva. (Weiss, Hassan, 2015: 13) U srpnju 2014. godine njenu populaciju, većinom zarobljenu, činilo je više od šest milijuna ljudi. (Hosken, 2015: 5, 167) Poznata je po svojoj brutalnosti, masovnim ubojstvima, otmicama, organiziranosti, suvremenoj propagandi, stranim borbama, itd. Građanski rat u Siriji, koji traje neprekidno od 2011. godine, ali i teror koji nad stanovništvom provodi „Islamska država“, daleko su najveći pokretači migracija. Prema podacima *Human Rights Watch-a*, više od 80% izbjeglica dolazi iz zemalja pogođenih ratom, nasiljem, represivnim vladama, kao što su Sirija, Eritreja, Somalija, Afganistan i Irak. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts)

Predmet ovog rada je terorizam „Islamske države“ i utjecaj na veliku europsku migracijsku krizu. Cilj ovog rada je prikazati razvoj, rast i djelovanje terorističke organizacije te prikazati povezanost i utjecaj na velika migracijska kretanja unazad tri godine. Rad se temelji na istraživanju literature, dokumenata i medija. Prvi dio rada pruža pregled i razradu osnovnih pojmova. Drugi dio rada pruža uvid u razvoj, ideologiju i djelovanje „Islamske države“. Također, bavi se i pitanjima poput financiranja, propagande i korištenja društvenih medija, regrutacije boraca. Treći dio rada pruža pregled velike europske migracijske krize 2015. godine. Analizirani su pojmovi: izbjeglica, migrant, ekonomski migrant, tražitelj azila. Bavi se i uzrocima i posljedicama velikog migracijskog vala 2015. godine. U ovom dijelu rada obrazložena je povezanost i utjecaj „Islamske države“ na europski migracijski val.

2. Određenje fenomena terorizma

Suvremeni svijet suočen je s brojnim sigurnosnim prijetnjama (Bušljeta Tonković, 2014: 278), a Anita Perešin (2007: 94) smatra da je terorizam jedna od najvećih. Početak 21. stoljeća obilježen je međunarodnom borbom protiv terorizma. Terorizam je poprimio izrazito široke razmjere te gotovo da i nema zemlje na svijetu koja nije suočena ili joj ne prijete opasnost od terorizma. Marić (2012: 97) navodi da u novije vrijeme „teroristički napadi (...) nisu usmjereni samo protiv određenih država, nego su to napadi svih nezadovoljnih skupina unutar određene grupacije, bila ona vjerska, ekonomska, politička ili bilo koja druga“. Nakon napada na SAD, mediji sve više terorizam povezuju s islamističkim skupinama, što nije u potpunosti točno: „Događaj koji je pogodio Sjedinjene Američke Države 11. rujna jest teroristički čin i njegovi počinioci jesu islamistički ekstremisti, ali to ne potvrđuje američku tvrdnju da sav terorizam dolazi s Bliskoga istoka i da je islamistički.“ (Marić, 2012: 98) Europski stručnjaci za borbu protiv terorizma smatraju da terorizam nema nikakve veze s jednom posebnom religijom ili vjerom. (Marić, 2012: 98) Terorizam je globalni problem koji koristi medije kako bi pokazao svoju moć i izazvao strah. (Marić, 2012: 98) Svoju masovnost dobio je u 20. stoljeću, dok se globalni terorizam javlja u 21. stoljeću. Danas gotovo da i ne postoji masovni medij koji svakodnevno ne donosi vijesti o terorističkim događanjima u svijetu. (Marić, 2012: 91)

2.1. Određenje pojma

Na međunarodnom planu ne postoji jedna općeprihvaćena definicija terorizma. Walter Laqueur (1987: 11 prema Bilandžić, Grubić, 2012: 54), stručnjak za povijest i sociologiju terorizma, navodi da je razlog tome nepostojanje „(...) definicije koja može u potpunosti pokriti sve inačice terorizma koje su se pojavile kroz povijest“. Dario Kuntić (2003: 200) smatra da uzrok nepostojanju jedinstvene definicije leži u raznolikosti u samom poimanju pojma, različitim političkim ciljevima, djelima koja uključuju otmice, ubojstva, iznude, suradnju s kriminalnim organizacijama i državama sponzorima. U svom tekstu „*Terrorism in a changing world*“ navodi izraz koji također predstavlja problem u definiranju terorizma: „*One man`s terrorist is another freedom fighter*“ (Kuntić, 2003: 200) Coady (2004: 25 prema Perešin, 2010: 60) navodi da u suvremenoj literaturi postoji više od sto definicija pojmova kao što su teror, terorizam i terorist. Države članice UN-a o pitanju jedinstvene definicije terorizma raspravljaju već desetljećima.

Prvu definiciju UN je dao 1937. godine navodeći da je terorizam kriminalni čin usmjeren „protiv države s namjerom stvaranja straha kod ljudi, grupa ljudi ili društva u cjelini.“ (Pedić, 2010: 142) Vijeće sigurnosti UN-a 2004. godine terorizam je definiralo kao „svaki čin proveden s namjerom izazivanja smrti ili teških ozljeda civilima sa svrhom zastrašivanja populacije ili odvratanja vlada ili međunarodnih organizacija od poduzimanja nekog čina.“ (Pedić, 2010: 14) Definicija Briana Jenkinsa (prema Marić, 2012: 91), stručnjaka za borbu protiv terorizma glasi: „Terorizam je upotreba ili prijetnja upotrebom sile, usmjerena na ostvarivanje političkih promjena“. Albert Schmid i Albert Jongman (1988 prema Bilandžić, Grubić, 2012: 54) su terorizam definirali kao „uporabu nasilja radi ostvarenja političkih ciljeva“. Brend i James Lutz (Lutz i Lutz, 2010 prema Bilandžić, Grubić, 2012: 55) smatraju da definicija terorizma mora sadržavati sljedećih šest elemenata:

„Terorizam (1) uključuje uporabu ili prijetnju nasiljem (2) od strane organizirane grupe (3) kako bi se postigli politički ciljevi. Nasilje (4) je usmjereno protiv ciljne publike, koja nadilazi neposredne žrtve, koje su često nevini civili. Nadalje, (5) dok država može biti počinitelj nasilja ili cilj, činom terorizma smatra se samo onaj čiji drugi subjekt nije država. Konačno, (6) terorizam je oružje slabih.“

Kofi Annan (prema Marković, 2009: 217), glavni tajnik UN-a, zatražio je da međunarodna zajednica definira terorističkim činom „(...) svako djelovanje kojim se izaziva smrt ili teške ozljede civila radi zastrašivanja stanovništva ili prisile vlade ili međunarodnih organizacija da učine ili se suzdrže učiniti neko djelo“. Pedić (2010: 142) smatra da se većina navedenih definicija može sažeti u jednu te se terorizam može definirati kao „uporabu nezakonitog nasilja ili prijetnje nasiljem protiv civilnog stanovništva kako bi se ostvarili politički, religiozni, ideološki ili drugi ciljevi“. Još jedna karakteristika terorizma je ubijanje nevinih na „medijski spektakularan način.“

Silvana Marić (2012: 92) smatra da problem definiranja terorizma leži u karakteru i metodi terorizma koji su se mijenjali kroz povijest. Navodi da je terorizam nekada značio borbu za oslobođenje vlastitog naroda, teritorija, zatim rat, borbu za vjersku slobodu, za svrgavanje društvenog poretka, dok se danas i antiterorizam zna zamijeniti s terorizmom. Da bi se terorizam i njegova uloga u svijetu mogli razumjeti potrebno ga je staviti u kontekst vremena i mjesta u kojem se događa. Mnoge vlade i međunarodne institucije još uvijek nemaju jasno definiran pojam terorizma zato što ga jedni smatraju borbom za nacionalnu slobodu i samoopredjeljenje, dok drugi taj čin smatraju terorističkim. Anita Perešin (2010: 60) također smatra da konsenzus o definiciji terorizma na međunarodnom planu nije moguć zato što terorizam za jedne predstavlja „(...) legitimno pravo na obranu i ostvarivanje nacionalnih interesa, pa se i teroristi smatraju borcima za slobodu, a za druge je riječ o teškom zločinu“. Perešin (2010: 60) smatra da postoje dvojaki uzroci neusuglašenosti oko definicije terorizma. S jedne strane, terorizam se smatra

političkim fenomenom. S druge strane, Walter Laqueur (1997: 7 prema Perešin, 2010: 60) ističe da „(...) ako bi se i pojavila objektivna definicija terorizma koja bi obuhvaćala sve njegove važne aspekte i najznačajnije dijelove, zasigurno će se naći oni koji je neće prihvatiti zbog ideoloških razloga“.

2.2. Islam i terorizam

Danas se sve više mogu čuti pojmovi kao što su islamski terorizam, islamski terorist, islamske terorističke organizacije, itd. Ćosić – Dragan (2008: 91) navodi da se pod pojmom islamskog terorista, „(...) kao pripadnika islamske terorističke organizacije, smatra osoba koja u ime islama planira, organizira i izvodi nasilna, teroristička djela.“ Ovakvo definiranje pojma je netočno jer islam, kao vjera i način življenja, nije ni uzrok ni povod terorističkog djelovanja, već opravdanje za postizanje političkih ciljeva. (Ćosić – Dragan, 2008: 91) I pojam islamski terorizam je vrlo štetan, „(...) jer daje dodatno opravdanje i uporište teroristima u njihovim tvrdnjama da su upravo oni, (...) jedini i pravi borci za islam, za njegovo širenje i jačanje.“ (Ćosić – Dragan, 2008: 91) Esposito (2008: XI) navodi da teroristi koriste autoritet prošlosti (Muhammeda, Kur'an i povijest) te u njemu traže vjerska obrazloženja i radikalne tumače kako bi opravdali i osnažili poziv na džihad¹ protiv nekih muslimanskih vlada i Zapada. No, mnoge učene i priznate vjerske osobe istaknule su da u tim knjigama zapravo ne piše ono što teroristi koriste. Ćosić – Dragan (2008: 92) navodi da je „pravilnim odnosom prema islamu i točnijim određivanjem pojmova, potrebno (...) stvoriti osnovu za omogućavanje učinkovite borbe protiv ovog oblika terorizma na njegovu izvorištu (...)“. Potrebno je među muslimanima širiti pravu istinu o islamu, posebno među novim generacijama koje koriste nove tehnologije, ali i među onima koji još uvijek žive na način kako se živjelo prije. (Ćosić – Dragan, 2008: 92)

¹ Džihad ili Jihad (Sveti rat) je pojam kojim su se označavali prvi vojni/osvajачki pohodi muslimanske države predvođene kalifima radi širenja islama, muslimanske vlasti te osvajanja novih područja i bogatstva. Prvi Jihad poveo je prorok Muhamed u pohodu na Medinu 622. godine. Tijekom Jihada, Musliman smije ubijati svoje protivnike. Prema Kur'anu Jihad je nastavak već navedenih pet stupova islama u smislu ulaganja svih mogućih naporu da bi se izveo zadani cilj. Također, predstavlja vjersku obvezu za svakog pojedinog člana Muslimanske zajednice koja se mora izvesti kako se ne bi podleglo moralnim slabostima (duhovni ili veliki Jihad). (Ćosić – Dragan, 2008: 104)

3. „Islamska država“

ISIS, ISIL, IDIL ili „Islamska država“ (IS ili ID) je teroristička organizacija na čelu koje se nalazi Abu² Bakr³ al- Bagdadi (Weiss, Hassan, 2015: 11), jedan od najtraženijih terorista današnjice. (BBC, 2015, Profile: Abu Bakr al- Baghdadi). Weiss i Hassan (2015: 11) navode da ISIS nije samo teroristička organizacija, već i:

„(...) mafija vješta u iskorištavanju desetljećima starih transnacionalnih sivih tržišta za krijumčarenje nafte i naoružanja. To je konvencionalna vojska koja mobilizira i aktivira pješništvo profesionalnom sposobnošću koja je zadivila pripadnike američke vojske. To je sofisticirani aparat za prikupljanje obavještajnih podataka koji se ubacuje u suparničke organizacije i krijumčarice u svoje redove regrutira njihove pripadnike (...). To je jedna prepređena propagandna mašinerija učinkovita u širenju svoje poruke i pozivanju novih regruta putem društvenih medija. ISIS je također sablasni ostatak jednog starijeg neprijatelja Al-Qaide.“

IS-ov medijski aktivist u Alepu, za jedan je intervju rekao da IS nije organizacija već država te je dodao: „Svi trebaju znati da mi nismo ono što oni misle da jesmo. (...) Mi imamo inženjere, imamo liječnike, imamo odlične medijske aktiviste. (...)“ (Weiss, Hassan, 2015: 222)

Organizacija se iznenadno pojavila na međunarodnoj sceni 2014. godine, iako postoji već dugi niz godina, kada je pomela teritorije Iraka i Sirije te proglasila kalifat. Poznata je po svojoj brutalnosti, masovnim ubojstvima, otmicama, odsijecanjima glava, organiziranosti, suvremenoj propagandi, stranim borcima, itd. Nastoji obnoviti Božju vladavinu na zemlji te obraniti muslimane, cjelokupnu *ummu*⁴, od nevjernika i otpadnika. (BBC, 2015., What is Islamic State?)

² Otac, koristi se u kombinaciji s imenom sina. Ujedno je i ime pod kojim je osoba poznata u zajednici; može imati i značenje oznake mjesta. (Ćosić - Dragan, 2008: 92)

³ Abu Bakr bio je prvi Muhamedov nasljednik na mjestu vjerskog i svjetovnog poglavara. Nakon Abu Bakra, muslimani priznaju još samo tri kalifa: Omara, Otomana i Alija. (Ćosić – Dragan, 2008: 92)

⁴ Umma ili umet naziv je za cjelokupnu zajednicu muslimana koja se temelji na pravnom sustavu i zajedničkoj vjeri. (Ćosić - Dragan, 2008: 118)

3.1. Naziv

Oružana organizacija koja se od lipnja 2014. godine naziva „Islamska država“ promijenila je nekoliko naziva, a svaki je povezan s nekim važnim događajem ili promjenom u organizaciji (Napoleoni, 2015: 7) Osnovana je 1999. kao logor za obuku džihadista⁵ u Afganistanu pod nazivom *Al – Tevhid al – Džihad*, što znači Monoteizam i džihad (Hosken, 2015: 7) Nakon toga je postala *Islamska država u Iraku (ISI)*, a s vremenom je srasla s *Al – Kaidom u Iraku (AQI)*. 2010. godine, ponovno je uzela naziv *Islamska država u Iraku*. Nadalje, 2013. godine „(...) nakon spajanja s ogrankom Džabhat al Nusre, sirijske džihadističke grupe udružene s Al – Kaidom, organizacija se preimenovala u *Islamsku državu u Iraku i Levantu (al - Šam)*, poznatiju po svom akronimu ISIL ili ISIS“. Naposljedku, neposredno prije proglašenja kalifata 2014. godine, organizacija je postala „*Islamska država (IS)*“. (Napoleoni, 2015: 7).

Od samih početaka, organizacija je u Siriji i Iraku poznata kao *al – Dawlat* (Napoleoni, 2015: 7) ili *al-Dawla* odnosno „država“. Taj termin „Islamska država“ koristi kad spominje svoj projekt. (Weiss, Hassan, 2015: 5) Na Bliskom istoku, ali i šire, poznata je i pod akronimom *Daesh*, koji se koristi kako bi se doveo u pitanje legitimitet organizacije. *Daesh* je arapski akronim formiran od početnih slova prethodnog imena grupe na arapskom jeziku - "*al-Dawla al-Islamiya fil Iraq wa al-Sham*". Iako kao riječ na arapskom ne znači ništa, ona budi negativne konotacije. Akronim *Daesh* zvuči slično arapskom glagolu „*Daes*“ koji znači gaziti nogama, pregaziti ili slomiti nešto. (Irshaid, 2015.) IS smatra ovaj naziv uvredljivim, a njegovo korištenje kažnjava šibanjem ili rezanjem jezika. (Randall, 2014.)

⁵ Jihadisti ili džihadisti su militantni islamisti koji ne biraju sredstva da bi postigli ispunjenje islamističkih ciljeva. (Ćosić – Dragan, 2008: 104)

3.2. Nastanak i povijesni razvoj - od al - Zarkavija do al - Bagdadija

„Islamska država“ osnovana je 1999. godine „(...) kao logor za obuku džihadista u Afganistanu nazvan „*Tawhid va l Džihad*“. Logor je bio smješten u blizini grada Herata, a na čelu mu je bio Abu Musab al-Zarkavi (Hosken, 2015: 7) Abu Musab al - Zarkavi rođen je 20. listopada 1966. godine (Hosken, 2015: 7) u radničkom dijelu Zarke, drugom po veličini gradu u Jordanu (Napoleoni, 2015: 26). Pravo ime bilo mu je Ahmed Fadil al – Nazal al – Halajle. Sa sedamnaest godina napustio je školu, radio je u tvornici papira, često je pio i upadao u tučnjave, optužen je za preprodaju droge i za svodništvo. Zarkavija je majka, kako bi ga odvratila od kriminala, upisala na satove religijske poduke u džamiji. (Hosken, 2015: 8) Weiss i Hassan (2015: 17) navode da je Zarkavi upravo u džamiji otkrio salafizam, doktrinu koju će kasnije preuzeti i „Islamska država“. U ranim dvadesetima je uhićen te je proveo pet godina u zatvoru zbog posjedovanja droge i seksualnog napada. Andrew Hosken (2015: 7) navodi da je upravo tamo prihvatio radikalni salafizam. Krajem 1980 – ih pohađao je vjerske instrukcije u džamijama⁶, a nakon toga je oputovao u Afganistan kako bi se priključio mudžahedinima⁷ u ratu protiv Sovjeta, no stigao je prekasno. 2000. godine al – Zarkavi se u Afganistanu prvi put susreo s karizmatičnim vođom Osamom bin Ladenom (Hosken, 2015: 7). Napoleoni (2015: 27) navodi da je „mladi džihadist hrabro odbio poziv Saudijca da postane dio Al - Kaide“. Umjesto borbe s dalekim neprijateljem kao što je SAD, al- Zarkavi se želio boriti s bližim neprijateljem, jordanskom vlašću te uspostaviti islamsku državu u toj regiji. Upravo je to, navodi Napoleoni (2015: 27), bila svrha skromnog kampa za obuku u Heratu, u Afganistanu. Hosken (2015: 18, 19) navodi da se Osama bin Laden i al – Zarkavi nisu dobro slagali: „Navodno je Bin Laden bio jako sumnjičav prema razlozima Zarkavijeva puštanja iz zatvora i vjerovao je da je možda agent jordanske obavještajne službe.“ Također, zabrinjavala ga je i Zarkavijeva neskrivena mržnja prema šijitima⁸. Zarkavi je želio oformiti džihadističku vojsku, a za to mu je bila potrebna pomoć Al-Kaide. Al-Kaida mu je dala novac i dopuštenje da taj logor oformi u blizini Herata. (Hosken, 2015: 19). Od kraja kolo-

⁶ Džamija je objekt u kojem se obavezno moli središnja molitva petkom. Propovijedi je do 10. st. držao kalif, a kasnije imam.. (Ćosić – Dragan, 2008: 95)

⁷ Mudžahedin je pojam kojim se označavaju ratnici koji ratuju u slavu, i za potrebe islama. No, pojam označava i učitelja koji ima pravo donositi odluke te ispravno tumačiti zakone temeljem svog znanja i autoriteta. (Ćosić – Dragan, 2008: 106)

⁸ Manjinska grupa današnjih muslimana, čine oko 10 – 15% muslimanske populacije. Uglavnom su naseljeni u Iranu, južnom Iraku te Libanonu. (Ćosić – Dragan, 2008: 116)

voza 2003. do prosinca 2004. godine, kada ga je bin Laden službeno priznao za vođu Al-Kaide u Iraku, al-Zarkavi je vodio grupu džihadista pod nazivom *Al-Tawhid al-Džihad* (Napoleoni, 2015: 28). Zarkavijeva grupa džihadista bila je samo jedna od mnogih terorističkih grupa koje su u to vrijeme nicale u Iraku. No, ona se prema svojim ciljevima razlikovala od ostalih. Hosken (2015: 37) navodi: „Zarkavi zapravo nikad nije bio dio prave sunitске pobune protiv okupacije predvođene Amerikancima i protiv američkih saveznika u Iraku“. On je napadao Amerikance i njihove saveznike, ali je „(...) više od svega, želio pokrenuti genocidni rat protiv šijita i uvući ih u sukob sa sunitima⁹ te tako donijeti kolaps države neophodan za uspostavu kalifata.“ (Hosken, 2015: 37)

Zarkavijev smrtonosni pohod započeo je 7. kolovoza 2003. godine napadom na jordansku ambasadu u Bagdadu. Napad je izvršen automobilskom bombom, a u napadu je ubijeno više od dvanaest, a ranjeno više od pedeset osoba (Hosken, 2015: 39) 19. kolovoza 2003. godine (Hosken, 2015: 39) eksplodirala je kamion – bomba pred zapovjedništvom Ujedinjenih naroda u Bagdadu (Napoleoni, 2015: 27). U napadu su poginule dvadeset i dvije, a ranjeno je preko sedamdeset osoba. U napadu su ubijeni i članovi UN-ove delegacije (Hosken, 2015: 39). Zarkavijev bivši bliski suradnik, Nesri Tehajne, za jedan je intervju ispričao: „Zarkavi mi je rekao da mora pogoditi veliku metu i da će tako privući sljedbenike. Zarkavi je rekao da je UN leglo tajnih službi i američkih špijuna.“ (Hosken, 2015: 40).

Do 2006. godine al – Zarkavi je nastavio napade na američke vojnike, iračku vladu i svakoga tko ih je podržavao. Kakav prezir je Zarkavi osjećao prema Amerikancima može se iščitati iz ovog citata: „Kao što znate, to su najkukavičkija među Božjim stvorenjima. Lak su plijen, Bogu hvala. Molimo Boga da nam omogući da ih ubijemo i uhvatimo kako bismo posijali paniku među onima koji ih podržavaju.“ (Hosken, 2015: 41) No, njegova glavna meta i dalje je bila šijitska većina. U siječnju 2004. godine, poslao je pismo Osami bin Ladenu u kojem objašnjava kako mu je glavni cilj potaknuti građanski rat između šijitskih i sunitских muslimana. Za njega su šijitski muslimani bili „nepremostiva prepreka, prikradajuća zmija, vješt zli škorpion, neprijatelj koji čeka u zasjedi i otrov koji ujeda“ (Hosken, 2015: 42). Hosken (2015: 41) navodi da je al – Zarkavi osobno odrubljivao glave taocima. O tome koliko je daleko Zarkavi bio spreman ići u ratu protiv šijita govori i činjenica da je mlade šijite oboljele od Downova sindroma pretvarao u bombaše samoubojice. (Hosken, 2015: 41) Drugi napad koji govori o Zarkavijevom ratu protiv šijita

⁹ Suniti čine većinski dio od oko 85% današnjih muslimana. (Ćosić – Dragan, 2008: 114)

je napad na šijitsku četvrt zapadnog Bagdada 30. rujna 2004. godine. Među četrdeset dvoje poginulih bilo je trideset petero djece. (Hosken, 2015: 44) Ni sam bin Laden nije mogao zaustaviti Zarkavijev genocid. (Hosken, 2015: 41) On nije odobravao takvu Zarkavijevu strategiju (Napoleoni, 2015: 28), a Hosken (2015: 41) navodi: „Za Al-Kaidu je Zarkavijev džihad protiv šijitske većine u Iraku od početka odstupao od pravog džihada čije su glavne mete ostali „daleki neprijatelji“ (SAD) i „bliski neprijatelji“ (privremene vladajuće institucije u Iraku).“

Al – Zarkavi i njegova teroristička organizacija 17. listopada 2004. godine online izjavom prisegnuli su na vjernost Al-Kaidi i Osami bin Ladenu. Tog se dana grupa Tawhid va'l Džihad preimenovala u *Al-Kaida u Iraku* ili skraćeno AQI (eng. Al-Qaeda in Iraq) (Hosken, 2015: 45). Ovaj brak je Al-Kaidi uzrokovao brojne probleme te će vrlo brzo biti raskinut: „(...) i to ne zbog strategije divljaštva za uspostavu kalifata nego zbog Zarkavijevih „metoda“, posebice rata protiv šijita.“ (Hosken, 2015: 46) Kao emir¹⁰ Al-Kaide u Iraku, al- Zarkavi je privukao veliki broj sljedbenika i sredstava, a istovremeno je nastavio sa samoubilačkim napadima protiv šijita, što je, kako navodi Napoleoni (2015: 28) dovelo Irak do građanskog rata. „Nakon gotovo tri godine provociranja, Jordancu je napokon uspjelo gurnuti napaćene šijite u strašni sukob, napavši jedno od njihovih najsvetijih mjesta“, hram Al-Askariju u Samari (Hosken, 2015: 50). Hosken (2015: 52) navodi kako napad u Samari nije bio napad samo na šijitski hram već i napad na tzv. Dvanaestoricu¹¹, temelj šijitskog islama. Zauzvrat, šijiti su napali dvadeset sedam džamija u Bagdadu i ubili tri sunitska imama. Taj je građanski rat doveo Irak do ruba katastrofe (Hosken, 2015: 52).

Zarkavi je slovio za najopasnijeg čovjeka na svijetu, a Hosken (2015: 61,62) navodi da je ubijao, a da pritom nije morao učiniti ništa: „Oko milijun šijitskih hodočasnika hodalo je 31. kolovoza 2005. u koloni kroz Bagdad na putu prema džamiji Al-Kadimiji. (...) Netko je u svjetini viknuo da je vidio bombaša samoubojicu. Nastupila je panika i na mostu Al-Ajmi poginulo je oko tisuću ljudi koji su se utopili u Tigrisu ili su bili zgaženi.“ S vremena na vrijeme javljale su se glasine da je ubijen ili ranjen, no bez obzira na nagradu od 25 milijuna dolara, koju je ponudio SAD, 2006. godine Zarkavi je još uvijek bio na slobodi. (Hosken, 2015: 61,63) Hosken (2015: 63) navodi da ubiti Zarkavija nije bilo lako jer se ponašao poput progonjenika i stalno je mijenjao sigurnosne kuće. No, snimka mogućeg boravka iz travnja 2006. godine i izdaja jednog od bliskih

¹⁰ Emir je naziv za vođu ili zapovjednika. (Ćosić – Dragan, 2008: 95)

¹¹ Šijiti priznaju dvanaest imama. (Ćosić – Dragan, 2008: 116)

poručnika stajali su Zarkavija života. Napoleoni (2015: 28) navodi kako Zarkavijevom smrću organizacija nije prestajala postojati. Zarkavi je još za vrijeme života zajamčio opstanak organizacije pripajanjem drugih džihadističkih skupina. To je, navodi Hosken (2015: 65), rezultiralo još jednom promjenom naziva organizacije, što je još više smanjilo utjecaj Al-Kaide: „Zarkavi je 15. siječnja 2006. objavio osnivanje Mudžahedinskog vijeća šura (...)“. Bilo je to udruženje Al-Kaide u Iraku i pet manjih skupina džihadističkih militantata. To spajanje bilo je pokazatelj Zarkavijeve želje da pokori druge pobunjeničke skupine svojoj volji. Jedna od tih skupina bila je Vojska sunitskog naroda na čelu koje je bio Abu Bakr al-Bagdadi, koji će kasnije osnovati „Islamsku državu“. (Hosken, 2015: 65)

Uz velik broj ubijenih i pogubljenih te nekoliko traktata koji obećavaju smrt za šijite i druge nevjernike, Zarkavija će brojni pamtiti i po temeljnim pravilima njegove ubilačke organizacije, a kojih će se ona pridržavati i nakon njegove smrti. (Hosken, 2015: 66) Iduće četiri godine organizaciju će predvoditi Abu Omar al-Bagdadi, pravog imena Hamid al-Zavi. Al – Zavi je bio sigurnosni službenik u Upravi za opću sigurnost pod Sadamovom vlašću, a iz vojske je otpušten zbog svog ekstremizma. Abu Omar bio je vrlo tajnovit zbog čega je često nazivan izmišljenim likom, „fiktivnim vođom“: „Abu Omar je tako tajnovit da su početkom ožujka 2007. Iračani u samo tjedan dana tri puta pogrešno objavili da su ga uhitili“. (Hosken, 2015: 66) Unatoč njegovoj tajnovitosti, u njegovo ime počinjeni su brojni masakri: „Strahote koje je naredio uključuju ratovanje kemijskim oružjem, korištenje ženama s Downovim sindromom kao bombašicama samoubojicama i drugi najkrvaviji teroristički napad u povijesti nakon 11. rujna – bombaški napad na jezidsku manjinu u kolovožu 2007.“ (Hosken, 2015: 66) „Islamska država“ i njezin kalif¹² štiju ga kao „divovskog čovjeka“ te ga smatraju ključnim osnivačem države jer je 15. listopada 2006. godine organizacija ponovno promijenila ime u *Islamska država Iraka* (ISI). (Hosken, 2015: 67)

Ne samo da je promijenio ime organizacije, Abu Omar al-Bagdadi predstavio se kao amir al-muminin odnosno „poglavar vjernih“. Uz to, imenu je dodao i nastavak Al-Kurejši, čime je tvrdio da potječe od Muhamedova plemena, Kurejša, što je u islamskoj tradiciji nužan uvjet za kalifa. Taj je postupak šokirao brojne džihadiste jer je to značilo da se Abu Omar al-Huseini al-Kurejši al-Bagdadi proglasio kalifom nove *Islamske države Iraka*, vođom zajednice od 1,6 milijardi muslimana (Hosken, 2015: 67, 68). U inauguralnom obraćanju 22. prosinca 2006. godine objavio je da će se nova *Islamska država Iraka* prostirati od Kine do Španjolske. Također, pozvao

¹² Kalif je istovremeno vjerski i svjetovni poglavar kalifata. (Ćosić – Dragan, 2008: 104)

je sve časnike bivše iračke vojske da se pridruže vojsci „Islamske države“ pod uvjetom da: „(...) kandidat mora znati najmanje tri odlomka svetog Kur`ana napamet i mora proći ideološku provjeru svećeničke komisije (...) kako bi se zajamčilo da nije i dalje odan idolopoklonstvu Baasa.“ (Hosken, 2015: 69) Prethodno navedeno pomoglo je Islamskoj državi Iraka u preobrazbi u učinkovitiji vojni stroj. Zastrašivanjem su natjerali na pokornost većinski sunitsku populaciju¹³ zapadne pokrajine Iraka, Anbar¹⁴, koja čini trećinu teritorija zemlje i na kojoj živi oko 1,25 milijuna ljudi (Hosken, 2015: 69). Vladine institucije na tom području bile su raspuštene ili korumpirane, a ISI se počeo bogatiti na nezakonitoj trgovini naftom. To je prepoznao i SAD te shvatio da gubi rat jer američke i iračke postrojbe više nisu bile sposobne ugušiti pobunu na tom teritoriju. Još jedan novitet za koji je zaslužan Abu Omar je osnivanje novog kabineta ISI-ja s deset ministarstava koja će upravljati teritorijem. Neka od ministarstava su: ministarstvo za odnose s javnošću, ministarstvo javne sigurnosti, ministarstvo za poslove mučenika i zarobljenika, ministarstvo za naftu, ministarstvo za poljoprivredu, ministarstvo za riblje resurse, ministarstvo rata. Abu Omar nastavio je s Zarkavijevom taktikom divljaštva te je početkom 2007. godine pokrenuo seriju napada na šijite. U jednom takvom samoubilačkom napadu na tržnici u Bagdadu, poginulo je 135 osoba. (Hosken, 2015: 72).

Nakon pada Sadamove vladavine, sunitska plemena iz Anbara i njihovi šeići izgubili su povlastice i utjecaj koji su imali. Hosken (2015: 73) navodi da je okupacija plemenima i šeićima Anbara „donijela veliki pad u statusu, pa su ispočetka neki šeići bili voljni (...)“ No, vrlo brzo shvatili su da je život s ISI-jem pogreška. Abu Omar je taktikom divljaštva i strahovladom kontrolirao plemena. (Hosken, 2015: 73-75) Upravo su u Anbaru počinjeni neki od najstrašnijih zločina. Također, upravo su u Anbaru ljudi po prvi put ustali protiv džihadista: „Plemena su četiri puta ustala protiv njih i četiri su puta njihovi ustanci ugušeni. Njihov je peti ustanak u kombinaciji s odlučnom vojnom akcijom američkih postrojbi konačno gotovo iskorijenio „Islamsku državu““. (Hosken, 2015: 73-75)

Provodeći kampanju pokoravanja, ISI je najprije uništio ono malo zakona i reda u pokrajini. Policajce su tjerali da se priključe ISI-ju, a one koji bi odbili smaknuli su. Od obitelji su zahtijevali da im osiguraju smještaj i hranu, a tijekom boravka bi domaćinima nametali svoju „(...) izrazito ograničenu verziju islama“. (Hosken, 2015: 75) ISI je u Anbaru zabranio pušenje i

¹³ 95% stanovništva Anbara čine suniti (Hosken, 2015: 70)

¹⁴ Njezin golemi teritorij obuhvaća veći dio zapadnog dijela Iraka i prostire se od Bagdada do granica sa Sirijom, Jordanom i Saudijskom Arabijom. (Hosken, 2015: 70)

alkohol, rad tvornica, škola i sveučilišta, preuzeo je njihovu unosnu krijumčarsku trgovinu, što je plemenu, uz pljačkanje banaka, donijelo ekonomsku propast. (Hosken, 2015: 76) Hosken (2015: 76) navodi da su ozbiljne nevolje za ISI počele kad je htio pokoriti plemenske šeike tražeći od njih da udaju kćeri za džihadiste. Jedan od šeika odbio je udati svoju kćer za džihadista zbog čega je Zarkavi „(...) poslao borce da otmu mladog sina istaknutog šeika, izmasakriraju ga, skuhamu njegovo tijelo i posluže ga ocu“. Koliko god se priča o kuhanju djeteta čini neuvjerljivom, dr. David Kilcullen (prema Hosken, 2015: 77), glavni strateg državnog tajništva SAD-a za borbu protiv pobunjenika, napominje da to ne znači da nije točna: „Mnoštvo dokaza potvrđuje da je na teritorijima pod njihovim nadzorom „Islamska država“ razapinjala na križ ili čak dekapitirala djecu“.

Nakon ovakvih strašnih ubojstava djece, pleme Albu Mahal, Albu Nimir i šeik Satar al-Rišavi pokrenuli su otpor džihadistima. Šeik Satar al-Rišavi bio je krijumčar i pljačkaš, a borbu s AQI-jem počeo je kad su mu ubili oca i braću te kad su se upetljali u njegov ilegalni posao. Sklopivši savez s drugim plemenima osnovao je *Vijeće za spas Anbara*, a taj je događaj poznat kao „*Buđenje*“ (Hosken, 2015: 78). Buđenje je teklo usporedno sa sve većim gubicima Amerikanaca u Iraku. Prema Hosken (2015: 78) rat je Ameriku do kraja 2006. godine stajao 400 milijardi dolara te 2900 života Amerikanaca. Osnovana je „*Radna skupina za Irak*“ koja je u svom izvještaju u prosincu 2006. godine navela kako je glavni problem u Iraku premalen broj postrojbi i američkih vojnika. Unatoč prijedlogu Radne skupine da se ne šalju dodatni vojnici jer „ne postoji smjer akcije koji će zajamčeno zaustaviti potonuće u kaos“ (Hosken, 2015: 79), u siječnju 2007. godine predsjednik George W. Bush odbio je preporuke te se odlučio za suprotnu strategiju odnosno „*val*“ od 21 000 novih vojnika (Hosken, 2015: 79). Pronalaskom važnih dokumenata i nacрта u jednoj ISI-jevoj sigurnosnoj kući, ali i uništavanjem tvornica auto-bombi i radionica za izradu njihovih dijelova, ISI je istjeran iz Ramadija, Faludže i većine Anbara. No, u proljeće 2007. godine, glavni grad svog kalifata u raspadu premjestio je u Amiriju, siromašan, većinski sunitski grad zapadno od Bagdada (Hosken, 2015: 83).

Svaki put kada bi im se oduzela kontrola nad nekim područjem, ISI bi jednostavno premjestio prijestolnicu svog kalifata. Do ljeta 2007. godine ISI je istjeran i iz Bagdada i okolnog područja, a zaslugu za to prisvojio je SAD, premda neki pad nasilja na tom području pripisuju brutalnoj kampanji etničkog čišćenja koju su provodile šijitske milicije. Tom uspjehu prethodile su dvije velike američke vojne akcije u proljeće i ljeto 2007. godine, operacija „*Fantomska grmljavina*“ i operacija „*Rasparačka strijela*“. Kako navodi Hosken (2015: 84), „više od deset tisuća

američkih i iračkih vojnika nanijelo je presudan poraz ISI-ju u njegovom uporištu, gradu Bakubi u pokrajini Dijali, sjeverno od Bagdada. Postrojbe su zatim uništile ISI-jeve položaje sjeveroistočno od Bakube uz dolinu rijeke Dijale.“ Također, „*Val*“ je pokrenuo i rat protiv ISI-jevih medijskih ćelija, čija je glavna zadaća bila snimanje napada i objavljivanje istih u svrhu propagande. (Hosken, 2015: 85) Prema nekim podacima (Hosken, 2015: 85), ISI je gubio na svim frontama: „Do 13. kolovoza 2007. pritvoreno je 6702 osumnjičenika i ubijeno 1196 terorista. Oko 382 „vrlo vrijedne mete“ također su ubijene ili zarobljene“. Unatoč činjenici da je ISI bio gotovo eliminiran, organizacija je i dalje izvodila velike terorističke napade. Jedan od najsmrtonosnijih napada u povijesti, iza napada 11. rujna, bio je napad auto bombama u kolovozu 2007. godine na sela Katanija i Adnanija, u kojem je ubijeno najmanje 500, a ranjeno još 375 osoba. Većinsko stanovništvo tog sela bili su Jezidi, koji su uz šijite, kršćane i druge „nevjernike“ također bili meta ISI-ja. (Hosken, 2015: 85) Još jedna operacija koju je pokrenuo SAD s ciljem uništenja ostatka ISI-ja u Iraku bila je „*Fantomski feniks*“. Operacija je pokrenuta u siječnju 2008. godine, a Hosken (2015: 86) navodi kako je u operaciji ubijeno još 900 terorista, a 2500 ih je uhvaćeno.. Hosken (2015: 88) tu postavlja pitanje: „Zašto onda SAD nije dokrajčio ISI kad je očito bio na koljenima?“ Razlog tome, američki veleposlanik u Iraku James Franklin Jeffrey, vidi u manjku resursa i neodlučnosti Washingtona. Peter Mansoor (prema Hosken, 2015: 89) je ono što se dogodilo s ISIS-om usporedio s rakom i kemoterapijom: „(...) prekinete li kemoterapiju, rak će se vratiti (...)“.

Jednako kao i Zarkavi 2006. godine, Abu Omar al-Bagdadi i Abu Ajub al-Masri (vojni zapovjednik) izdani su iznutra, od strane Manafa al-Rahima al-Ravija, ISI-jeva zapovjednika za Bagdad. Na osnovu informacija koje im je dao Ravi, irački i američki vojnici 18. travnja 2010. godine opkolili su sigurnosnu kuću u kojoj su se u to vrijeme nalazili Abu Omar i Masri. Hosken (2015: 92) navodi da su Masri i Abu Omar detonirali samoubilačke prsluke kada su shvatili da su ulovljeni u zamku. Njihova smrt bila je veliki uspjeh koji je otvorio put uhićenju ostatka vodstva organizacije. (Hosken, 2015: 92) No, David Kilcullen (prema Hosken, 2015: 93), bivši strateg državnog tajništva za borbu protiv pobunjenika, naveo je kako su američka i iračka vojska postale preopuštene i presigurane u svoju pobjedu: „To je kao da smo prvih nekoliko dana redovito pili antibiotike, a onda prestali. Znate što se u tom slučaju događa, dobijete bakteriju otpornu na lijek koja se vrati još jača.“ Slično se zbilo s ISI-jem.

Islamska država Iraka je 16. svibnja 2010. godine objavila da će joj novi vođa biti Abu Bakr al-Kurejši al-Huseini al-Bagdadi. (Hosken, 2015: 93) Iako je velikoj većini, pa i samom bin

Ladenu bio nepoznat, al- Bagdadi je snagom svoje moći i brojem nevinih žrtava nadmašio Al-Kaidu, a organizaciju je s ruba uništenja vratio i učinio jednom od najsmrtonosnijih organizacija 21. stoljeća. (Hosken, 2015: 93) Prema Hoskenu (2015: 124), sredinom 2011. godine, kada je Siriji prijetio opći građanski rat, Bagdadi je preko granice poslao grupu džihadista čiji je zadatak bio uvući se u opozicijske skupine koje su se suprotstavile Asadu. Grupu boraca pod nazivom Džabhat al-Nusra al-Šam, što znači „Fronta potpore narodu Levanta“, vodio je Abu Muhamed al-Džavlani. Iako ju je financirao ISI te je bila poznata po samoubilačkim bombaškim napadima, Nusra je na teritorijima koje je nadzirala pokušavala izbjeći brutalna smaknuća, a imala je i humanitarno lice, provodila je programe cijepjenja protiv dječje paralize. (Hosken, 2015: 125) No, vanjski promatrači su je smatrali mnogo suptilnijom i podmuklijom. (Hosken, 2015: 125) Nusra je u vrlo kratkom periodu učinila ono o čemu je Bagdadi sanjao - 2013. godine zauzela je prvi teritorij, grad Rakku. Nusrin rast i sve veća popularnost počeli su zabrinjavati Bagdadija. Stoga je, bez prethodnih konzultacija s Džavlanijem, 9. travnja 2013. godine objavio ukidanje ISI-ja i Nusre te njihovo spajanje (Hosken, 2015: 126). Iz tog je saveza proizašla nova organizacija, *Islamska država Iraka i Sirije* (ISIS) odnosno *Islamska država Iraka i Levanta* (ISIL). (Napoleoni, 2015: 35) Napoleoni (2015: 35) navodi da je to izazvalo odcjepljenje nekoliko zapovjednika al-Nusre, onih koji nisu bili za integraciju te je bio početak nevidljive borbe unutar sunitskog pobunjeničtva u Siriji. (Napoleoni, 2015: 35) Ovom integracijom nisu bili zadovoljni ni Džavlani ni al-Zavahiri, koji je naslijedio bin Ladena. Džavlani je gnjevnom izjavom odbacio Bagdadijevu objavu, a vođa Al-Kaide proglasio je raspuštanje ISIL-a. (Hosken, 2015: 127) Nakon ove objave, Bagdadi je javno okrenuo leđa Al-Kaidi, a ta je odluka, prema Hoskenu (2015: 127), dovela do rata s Nusrom i drugim pobunjeničkim grupama.

Nakon što je proglašen ISIS, počele su pristizati priče o njegovoj brutalnosti. (Hosken, 2015: 129) U jesen 2013. Bagdadi je zauzeo grad Rakku, gdje je uveo vladavinu terora. (Hosken, 2015: 129) Hosken (2015: 129) navodi da je ISIS, zahvaljujući svojoj okrutnosti, „(...) postupno uspio uvesti potpunu kontrolu nad Rakkom i oko 220 000 stanovnika toga grada. Preuzeo je nadzor nad ključnim javnim službama i prijevozom, kao i nad proizvodnjom i distribucijom kruha.“ Također je uveo vrlo stroga pravila odijevanja za žene te je odvojio djevojčice i dječake u školama i na fakultetima. Grad Rakka bila je ISIS-ova ključna baza u Siriji, a kasnije je postala glavni grad ustanovljenog kalifata. (Hosken, 2015: 130) ISIS je do kraja 2013. godine financijski i brojčano ojačao te je odlučio objaviti godišnji izvještaj zvan *Al-Naba*. Izvještaj je sadržavao opsežni popis pucnjava i eksplozija: „Bagdadi se pohvalio s obavljenih 1083 ciljanih ubojstava u

2013., dvostruko više od ciljanih ubojstava tijekom 2012. godine. Dok je tijekom 2012. izveo samo 330 eksplozija auto – bombama, njegove su ćelije tijekom 2013. aktivirale 537 tzv. improviziranih eksplozivnih naprava u automobilu.“ (Hosken, 2015: 132)

ISIS je 14. siječnja 2014. godine proglasio „*Islamsku državu*“ podignuvši crnu zastavu na vladinim zgradama u Faludži. (Hosken, 2015: 134) Do sredine siječnja uspio je poraziti Nusru i Ahrar al-Šam te učvrstiti vlast u Rakki, glavnom gradu „Islamske države“. Također, preuzeo je kontrolu i nad glavnim gradom Anbara, Ramdijem. Hosken (2015: 134) navodi da je „kontrola nad dvama važnim gradovima omogućila ISIS-u moćno sredstvo novačenja te strateški ključne baze u Siriji i Iraku.“ Prema nekim službenim procjenama, ISIS je do veljače 2014. godine raspolagao vojskom od deset tisuća boraca. Također, ISIS-u se svakog dana pridruživalo sve više mladih novaka, nezadovoljnih sunita, iz plemena ili pak iz inozemstva. Prema Hoskenu (2015: 135), razmjeri humanitarne katastrofe koju je izazvao ISIS postajali su sve očitiji i veći: „Najmanje 300 000 ljudi iz Anbara proglašeno je „interno raseljenima“, što je bio samo dio od ukupno 2,1 milijuna interno raseljenih osoba u Iraku, od kojih su mnogi živjeli u teškim uvjetima privremenih logora oko Bagdada“. 10. lipnja 2014. godine u ruke ISIS-a pao je i grad Mosul, a nakon toga džihadisti su počinili mnoge masakre. U Bagdadskom zatvoru smaknuto je 480 muškaraca šijita. (Hosken, 2015: 138) Abu Bakr al-Bagdadi se 4. srpnja 2014. godine s vrha minbara džamije proglasio kalifom. Hosken (2015: 138) navodi da je al-Bagdadi „za samo šest mjeseci izvejavao kalifat koji se prostirao na više od šesto pedeset kilometara, od sjeverne Sirije do devedeset pet kilometara od granice s Iranom, i na tom prostoru držao više od šest milijuna ljudi koji su u biti bili njegovi zarobljenici.“

Višegodišnji rat u Siriji poput virusa se proširio preko granice u Irak te na druge susjedne zemlje. ISIS-ovog juriša na Irak posebno su se bojali šijiti, Kurdi, kršćani i narod Jezida, kojima je zaprijetio istrebljenjem. (Hosken, 2015: 142) Hosken (2015: 142,143) navodi da su u „posljednjih deset godina dvije trećine iračkih kršćana već pobjegle iz Iraka i broj im je sa 1,2 milijuna prije invazije pao na 400 000.“ Nakon pada Mosula, Bagdadi je svoje džihadiste poslao na jug prema Bagdadu, iračkoj metropoli. Na tom putu zauzeli su grad Tikrit i kamp Speicher, u kojem su zarobili više od tisuću kadeta iračkih zračnih snaga te ih poubijali. Nakon toga ISIS je postao stvarna prijetnja osvajanju Bagdada. No, tu prijetnju zaustavila je intervencija dvojice Iranaca. 13. lipnja 2014. godine najvažniji šijitski klerik u Iraku, veliki ajatolah¹⁵ Ali al-Sistani, proglasio

¹⁵ Naziv za velikog mudžahedina/imama koji ima potpunu vlast u cjelokupnoj šiitskoj zajednici. (Ćosić – Dragan, 2008: 93)

je povijesnu fetvu pozvavši sve Iračane na borbu protiv ISIS-a. U lipnju 2014. Sistani je pozvao na obrambeni džihad, ne samo da se spase sveti gradovi Nadžaf i Karbala, već i da bi se spasili sunitski gradovi Mosul i Tikrit. Pozvao je sve „tjelesno sposobne“ dobrovoljce da se u skladu sa zakonom prijave u vojsku (...).“ (Hosken, 2015: 147) Sistani je nekoliko puta, od strane novinara i komentatora, bio preporučan za Nobelovu nagradu za mir. Drugi Iranac koji je pomogao u zaustavljanju ISIS-a je general Kasem Sulejmani. On je 11. lipnja 2014. godine u susjedni Irak poslao „(...) dva bataljuna svoje elitne Revolucione garde, specijalnu jedinicu nazvanu Kuds, da se bore protiv ISIS-a.“ (Hosken, 2015: 148) No, za razliku od Sistanija koji se zalagao za dobrobit Iraka, od Sulejmanijevih aktivnosti najviše koristi imao je Iran. Iran je financirao i podržavao šijitske stranke u Iraku, što mu je donijelo veliki utjecaj u zemlji. (Hosken, 2015: 148) Hosken (2015: 150) navodi kako je velik utjecaj Irana doveo do rasprava o tome tko novcem i oružjem pomaže ISIS-u.

Bagdadi je u studenom 2014. godine najavio prva teritorijalna pripojenja grupi, izvan područja Sirije i Iraka, pripojivši provincije u Alžiru, Libiji, Egiptu, Saudijskoj Arabiji i Jemenu. (Zelin, 2015.) U 2015. godini organizaciji su pripojene provincije na afganistansko – pakistanskoj granici, sjevernoj Nigeriji i drugdje. (BBC, 2015. Islamic State moves in on al-Qaeda turf)

3.3. Vođa „Islamske države“

Vođa „Islamske države“ je Abu Bakr al-Kurejši al-Huseini al-Bagdadi. Njegovo pravo ime je Ibrahim Avad Ibrahim al-Badri al-Samarai, a poznat je i pod imenom „Abu Dua“. Rođen je 1. srpnja 1971. godine u Samari. Dugo vremena bio je prava enigma pa su ga čak nazivali i „Nevidljivim šaikom“. Bagdadijevo *nom de guerres* odnosno ratničko ime otkriva mnogo toga o njemu: „Abu Bakr“ bilo je ime prvog sunitskog kalifa koji je 632. godine naslijedio proroka Muhameda.“ (Hosken, 2015: 94-95) Bagdadi je jednako kao i Abu Omar tvrdio da je al-Kurejši, što znači da je podrijetlom iz plemena proroka Muhameda. Dio imena govori da je rodom iz Bagdada, no tome nije tako. I njegovo pravo ime otkriva nam nekoliko činjenica. Bagdadi potječe iz plemena Albu Badrija, za koje je tvrdio da vuče podrijetlo od Kurejša i prema tome od proroka Muhameda. Kasnije je imenu dodao Al-Samarai, što znači da je iz grada Samare, poznatog hrama kojeg su napali i Zarkavi i Abu Omar. (Hosken, 2015: 95) Dolazi iz ugledne religiozne zemljoradničke obitelji. Njegova majka bila je ugledna članica plemena Al-Badr, „žena koja voli religiju i pristalica je promicanja vrlina i zabrane poroka“. (Hosken, 2015: 96) *Al Monitor* je u svojoj istrazi otkrio da Bagdadi ima trojicu braće od kojih mu je jedan navodno i tjelohranitelj. Bagdadijeve ocjene iz srednje škole nisu bile dovoljno dobre da bi upisao pravo, jezike i pedagogiju na Bagdadskom sveučilištu te je zbog toga studirao šerijat¹⁶, a kasnije Kur'an na današnjem Iračkom sveučilištu. (Hosken, 2015: 96) Napoleoni (2015: 33) navodi da mu diploma jamči kredibilitet u tumačenju islama, ali i sliku modernog Poslanika: „(...) nijedan moderni džihadist nije imao tako visok stupanj formalnog obrazovanja“. Dr. Hišam al-Hašimi (prema Hosken, 2015: 97) je o Bagdadiju u studentskim danima rekao:

„Upoznao sam ga u Bagdadu na kolegiju Islamskih studija. (...) Došao je sa sela na studij u Bagdad. Nije mi djelovao ni po čemu poseban; bio je stidljiv i tih i bio je siromašan. Jednostavno je bio vrlo normalan, ništa posebno. Bio je religiozan jer je dolazio iz vrlo religiozne obitelji. Otac mu je bio imam u džamiji. Bio je religiozan, ali u to vrijeme nije bio ekstremist.“

Za vrijeme studija Bagdadi je živio u sobi u sklopu džamije Zagal u Tobačiju, a redovito je i igrao nogomet za džamiju. U dvadesetima je bio član iračkog ogranka Muslimanskog bratstva, koje je željelo uspostaviti kalifat koji će se prostirati od Španjolske do Indonezije. Fawaz Gerges

¹⁶ Šerijat ili islamski vjerski zakonik koji dijelom proizlazi iz Kur'ana, a dijelom se oslanja na praktično djelovanje proroka Muhameda. Odredbe se također izvode i iz Idžme i Kijasa. Dijeli se na: ono što je Allah naredio, ono što je preporučio, ali izvođenje nije obvezatno, ono što je ostavio neodređeno, ono što je otklonio a nije zabranio te ono što je izričito zabranjeno. S vremenom je šerijat pretrpio mnoge izmjene jer je razvijan sa stavovima različitih generacija islamskih pravnih znanstvenika. (Čosić – Dragan, 2008: 116)

(prema Hosken, 2015: 97- 99), vodeći stručnjak za Bliski istok iz Londona, naveo je da se Bagdadiju Muslimansko bratstvo više nije sviđalo jer se odreklo uporabe sile i nasilja.

Iz vremena prije nego što se prozvao kalifom postoje samo dvije Bagdadijeve fotografije: U to je vrijeme Bagdadi često pokrивao lice zbog čega je i dobio nadimak „Nevidljivi šaik“, a Napoleoni (2015: 33) navodi kako je takva Bagdadijeva tajnovitost posljedica odsluženja kazne zatvora u kampu Bucca. Weiss i Hassan (2015: 159) navode da je Bagdadi uhićen 31. siječnja 2004. godine, a pušten 6. prosinca 2004. godine. Navode (Weiss i Hassan, 2015: 158,159) i da je, suprotno brojnim tvrdnjama zapadnih medija koji govore da je iz zatvora pušten tek 2009. godine kada je zatvor zatvoren, zapravo odslužio samo jednu godinu. Al-Hašimi (prema Hosken, 2015: 100) smatra da je upravo zatvor preobrazio Bagdadija u beščutnog terorista: „Kad je uhvaćen u Faludži, bio je nevin. Amerikanci su tražili nekog drugog. No kad su ga uhvatili, ponižavali su ga i loše se odnosili prema njemu. To ga je ispunilo mržnjom prema Amerikancima.“ S druge strane, Hosken (2015: 100) navodi kako je moguće da je tome bilo tako, ali je činjenica da je Bagdadi prije odsluženja zatvorske kazne već osnovao vlastitu organizaciju, Vojsku sunitskog naroda, a vrlo vjerojatno je i proveo četiri godine u Afganistanu sa Zarkavijem.

S vremenom je američka vojska shvatila da je logor zapravo terorističko sveučilište u kojem nastaje nova klasa terorista. Pritvorenici Bucce bili su većinom suniti, a unutar njih postojala je gradacija ideoloških uvjerenja te različiti stupnjevi radikalizacije. Peter Mansoor (prema Hosken, 2015: 100) navodi da je Bucca bila zatvor minimalne sigurnosti, „(...) što je ekstremnima među njima omogućilo da preobrate one manje ekstremne (...)“. Jamesom Skylar Gerrond (prema Hosken, 2015: 102), bivši kapetan pričuvne vojne policije, smatra da Bagdadi nije bio nikakvo nevinašce koje je u zatvoru doživjelo preobrazbu, već je vjerojatnije „(...) da je onamo došao kao niži tip pobunjeničkog vođe (...) koji se zatim nakon niza događaja posljednjih osam ili deset godina penjao kroz hijerarhiju i sada vodi ISIS.“ Weiss i Hassan (2015: 159) navode da su na Bagdadija, zbog njegovog doktorata iz islamskih studija, u zatvoru gledali kao na čovjeka koji može pomoći: “Zbog toga su mu Amerikanci dopustili da se kreće različitim dijelovima zatvora u kampu Bucca, navodno da bi rješavao sukobe. Umjesto toga, to odobravanje al-Bagdadi je iskoristio za regrutiranje dodatnih vojnika udarnika.“

Pušten je u prosincu 2004. godine, zahvaljujući, kako navode Weiss i Hassan (2015: 159), „američkim procjenama da on predstavlja nizak nivo rizika koalicijskim ili iračkim institucijama (...)“. Nakon Bucce, Bagdadi je dvije godine živio u Siriji, gdje je radio za Zarkavija. (Hosken,

2015: 102) Nastavio je doktorski studij, a 2007. godine doktorirao je na temu islamskih studija, što mu je pomoglo da napreduje u džihadističkoj hijerarhiji. (Hosken, 2015: 102) Hosken (2015: 103) navodi da se Bagdadi „zbližio s Abu Omarom (...) i bio je jedan od samo trojice ljudi kojima je vođa ISI-ja dovoljno vjerovao da mu bude osobni kurir te je često sastavljao njegove najvažnije poruke.“ No, prema Weissu i Hassanu (2015: 160), al-Bagdadi se okrenuo protiv svake grupe kojoj bi se pridružio: „Njegovo inzistiranje na potrebi za bratoubilačkim ratovanjem (...) ostat će obilježje (njegova) vodstva sve do ekspanzije ISIS-a u Siriji i Iraku“.

3.4. Geografsko određenje

Za mnoge, „Islamska država“ se pojavila nenadano i niotkuda. Na Bliskom istoku, u srcu muslimanskog svijeta, iznenada je stvoren kalifat „(...) veličinom približno jednak Velikoj Britaniji“, a „(...) koji se proteže od Pireneja do Indonezije“ (Hosken, 2015: xi, 4). Bagdadi je u svom pohodu zauzeo teritorij „(...) koji se prostirao otprilike 670 kilometara od istočnih gradskih četvrti Alepa u Siriji s jedne strane, do iračkog grada Sulejman Beka na samo 95 kilometara od granice s Iranom s druge strane.“ (Hosken, 2015: 1) U srpnju 2014. godine njegovu većinom zarobljenu populaciju činilo je više od šest milijuna ljudi. (Hosken, 2015: 5, 167) Bagdadi je izjavio da je dužnost svakog muslimana doći u novostvoreni kalifat. U audioporuci objavljenoj u svibnju 2015. godine Bagdadi je izjavio: „I pozivamo sve muslimane gdje god bili da naprave hidžru (da otputuju na mjesto koje će im pružiti utočište) u Islamsku državu“. (Hosken, 2015: 170)

Prije nego što je postala „Islamska država“, organizacija je više puta, kako je već navedeno, promijenila ime. Mirjana Kasapović (2014: 55) navodi da je u prvim hrvatskim medijskim izvješćima, „(...) Levant prikazivan kao neki neodređen prostor između Iraka i Sirije, pa područje unutar Iraka i Sirije te područje cijelog Iraka i Sirije“. Kasapović (2014: 55) navodi da se izraz često navodi kao istoznačnica za Bliski istok, što zapravo nije. Prema Harrisu (2005: xiii prema Kasapović, 2014: 55), Levant u prostornom smislu obuhvaća „istočno mediteransko priobalje između Anadolije i Egipta, na kojemu se danas nalaze Izrael, Sirija, Libanon, Jordan, Palestina odnosno Palestinska samouprava i sjeverni rubovi Turske“. Levant je smatran središtem Bliskog istoka te ključnom zemljopisnom poveznicom islamske zajednice u Aziji i Africi. No, to nije bio isključivo islamski prostor, budući da su na njemu živjeli i žive brojni pripadnici

kršćanske i židovske zajednice. U suvremenoj literaturi Levant se opisuje kao naziv za priobalno područje istočnog Sredozemlja te kao poseban konfliktni podsustav. (Kasapović, 2014: 56)

Weiss i Hassan (2015: 226) navode kako se naziv al-Šam odnosi na Damask i na Veliku Siriju¹⁷, tj. Siriju u širem smislu. Velika Sirija je „drevni teritorij koji obuhvaća veći dio suvremenog sjevernog Levanta, uključujući turski grad Antakiju“. (Weiss, Hassan, 2015: 226) Prorok Muhamed taj je teritorij nazvao „zemljom uskrsnuća“. Weiss i Hassan (2015: 226) nadalje navode da su „Irak i Sirija (...) bili kolijevke prvih muslimanskih carevina i rodna mjesta mnogih Božjih izabranika, a i mjesta na kojima su pokapani brojni Prorokovi drugovi.“

3.5. Ideologija - temelj i cilj

„Islamska država“, radikalna i ekstremistička organizacija, ideološki se oslanja na salafizam odnosno Salafi-džihadizam, islamizam¹⁸, vahabizam i takfirizam. Loretta Napoleoni (2015: 130) navodi da je islamizam „politička ideologija temeljena na vjerovanju da muslimanski vjerski principi trebaju dominirati svakim aspektom javnog i privatnog života.“ Sajid Kutb, fundamentalistički islamski učenjak, u svojoj knjizi *Prekretnice* iz 1964. godine, opisao je džihad vrlo važnim za obranu islama te uspostavu šerijatskog zakona diljem svijeta. (Hosken, 2015: 10) Također je naveo da zapadni čovjek „(...) nije više u stanju predvoditi čovječanstvo jer je nesposoban predočiti zdrave vrijednosti za vodstvo čovječanstva.“ (Hosken, 2015: 10) Smatrao je nužnim obnoviti muslimansku zajednicu, pročišćenu od lažnih zakona i običaja. (Esposito, 2008: 47-48) Stvaranje islamske države je prema njemu imperativ: „to je mjesto gdje je islamska država ustanovljena i gdje se poštuju šerijat i ograničenja što ih je Bog odredio, te gdje svi muslimani u suradnji upravljaju državnim poslovima. Ostatak svijeta predstavlja dom neprijateljstva.“ (Esposito, 2008: 49) Salafizam je ekstremni oblik islama koji se zalaže za strogo, doslovno pridržavanje načela islama. (Napoleoni, 2015: 134) Hosken (2015: 10) navodi da se salafizam odnosi na ideju

¹⁷ Povijesno je Velika Sirija obuhvaćala gotovo cijeli Levant, na kojemu se danas nalaze Sirija, Libanon, Jordan, Izrael, Palestina te dijelovi Turske i Irana. (Kasapović, 2014: 57)

¹⁸ Islamisti su oni prema čijem tumačenju i shvaćanju islama, muslimani trebaju trajno i aktivno raditi na stvaranju društva potpuno utemeljenog na islamskim zakonima i islamskoj praksi, ali bez primjene nasilnih metoda i sredstava. Ideologija koju islamisti šire naziva se islamizam. Većina teoretičara izjednačava ga s pojmom islamski fundamentalizam, a pojedini teoretičari izjednačavaju i pojmove islamizam i salafizam. (Ćosić – Dragan, 2008: 100)

pročišćenja islama od svih nečistoća te da iz njega treba izbaciti svaku neodređenost ili sentimentalnost prema drugim religijama. Hosken (2015: 9) navodi da salafisti vjeruju u pročišćenje islama od onečišćenja i korupcije prouzročene kolonizacijom Bliskog istoka od strane zapada, ponajviše Velike Britanije, Francuske i SAD-a. Smatraju kako bi se islam trebao vratiti u doba proroka Muhameda, kada je bio najčišći. Salafistima su ideje demokracije potpuno strane, a zapad smatraju vrlo opasnim. Glavni cilj salafizma, ujedno i glavni cilj „Islamske države“, uspostava je kalifata u kojemu je jedini zakon onaj Božji, odnosno šerijat. Moderni salafizam, kako navodi Napoleoni (2015: 132) radikalna je interpretacija salafizma: „Izrazito protuzapadnjački pokret koji poziva na povratak čistoći islama.“ Napoleoni (2015: 98) također navodi da salafizam na samom svom početku, odnosno tijekom druge polovice 19. stoljeća, nije bio protuzapadnjačka ideologija. No, zapadna kolonizacija u 19. stoljeću razočarala je arapski svijet što je transformiralo salafizam „u ksenofobični i puritanistički revivalistički pokret.“ Kutb je napisao: „Bog je izvor moći, a ne narod, stranke niti ijedno ljudsko biće“. (Napoleoni, 2015: 99) Ova poruka označava potpuni raskid sa zapadnjačkim stilom politike. Hosken (2015: 16) navodi da je upravo Sajid Kutb pozvao predvodnike muslimana „da povedu „islamski džihad“ i utemelje „islamsku državu“ u kojoj je šerijat autoritet i poštuju se Božje granice“. Kalifat je za muslimane riječ od vrlo važnog značaja, a povijesni kalifat smatra se „uvjerljivo najboljom i najvažnijom vladarskom institucijom (...)“. (Hosken, 2015: 2) Hosken (2015: 4) navodi da je Bagdadiju i njegovim prethodnicima, gotovo dvadeset godina kalifat bio glavni cilj i povod za teror nad brojnim neprijateljima.

Vahabizam, ekstremistička islamistička sekta, vrlo često se opisuje kao sinonim salafizmu. Vahabiti¹⁹ su sekta iz Saudijske Arabije, „(...) stajališta da mnoga šijitska vjerovanja proturječe islamu“ (Hosken, 2015: 54). Oni vjeruju u džihad te smatraju da svi koji se s njima ne slažu zaslužuju umrijeti. (Hosken, 2015: 152) Loretta Napoleoni (prema Hosken, 2015: 11) navodi da je Zarkaviju ideologija pomiješana s bijesom previše pojednostavnila svijet: „Takfir (čin proglašenja nekoga nevjernikom) bio je njegov odgovor na konzumerizam i brzu moderniza-

¹⁹ Vahabiti su članovi čistog islamskog fundamentalističkog pokreta koji je osnovao Muhammad ibn Abd al Wahhab (1703.-1792.). Prihvaćaju jedino i potpuno, autoritet Kur`ana i Sune te ističu potrebu življenja na način na koji je život živio prorok Muhamed. Ističu da su svi drugi, osobito politeisti, nevjernici protiv kojih je vođenje Jihada obveza. Vahabiti provode potpunu zabranu alkohola i duhana, brijanje ili šišanje brade i brkova. (Ćosić – Dragan, 2008: 119)

ciju koja je uništila beduinski način života.“ Prema Napoleoni (2015: 135) takfir je „optužba za apostazu (odnosno) odbacivanje vjere u kojoj je netko rođen“. I Weiss i Hassan (2015: 20) navode da je Zarkavijev salafizam bio blizak s takfirizmom, konceptom koji označava „izopćavanje braće muslimana na osnovi njihove navodne hereze (...)“. Također, Hosken (2015: 11) navodi da je prema Zarkavijevoj percepciji islama i svijeta koji ga okružuje, takfirizam postao „opravdanje za genocid nad drugim muslimanima, ponajprije šijitima, ali i nad „zabludjelim“ sunitima“ te svim nemuslimanima i manjinama kao što su kršćanska i jezidska manjina u Iraku. (Hosken, 2015: 12) David Kilcullen, vodeći stručnjak za terorizam (prema Hosken, 2015: 16) rekao je: „jasno je da je cilj takfirizma najprije srušiti i preuzeti nadzor nad strukturama moći u muslimanskom svijetu i tek onda se okrenuti protiv Zapada.“ Svrha takfira u početku nije bila borba protiv heretika. Koncept takfira promijenjen je i počeo se odnositi na istrebljenje šijita tek za vrijeme al-Zarkavija. (Napoleoni, 2015: 104)

3.6. Strategija

3.6.1. Plan sedam koraka

Jordanski novinar, Fuad Husein 1996. godine je od al-Zarkavija doznao plan utemeljenja islamskog kalifata. Husein je, u isto vrijeme kao i Zarkavi i Makdisi, služio zatvorsku kaznu kao politički zatvorenik. Prema Hoskenu (2015: 13), Husein je u zatvoru uspio steći Zarkavijevo i Makdisijevo povjerenje te su mu otkrili plan „*Sedam koraka*“ koji su još početkom 1990-ih osmislili i razradili Al-Kaidini ljudi. Zarkavi je taj plan kasnije prilagodio sebi budući da je smatrao da je nadmašio Al-Kaidu. Husein je to otkriće pretvorio u knjigu „*Zarkavi: druga generacija Al-Kaide*“, koju je objavio tek 2005. godine. (Hosken, 2015: 13). Hosken (2015: 14) u svojoj knjizi „*Carstvo straha: Islamska država – pogled iznutra*“ opisuje navedeni plan „*Sedam koraka*“. Prva faza naziva se *Buđenje (2000.- 2003.)* i u njoj će SAD objaviti rat islamskom svijetu, što će pak rezultirati “buđenjem” muslimana. Husein je do tog otkrića došao pet godina prije napada 11. rujna 2001. na Ameriku i invazije SAD-a na Afganistan. Drugi korak naziva se *Otvaranje očiju (2003. – 2006.)*. Ovo je faza u kojoj se trebala probuditi svijest Zapada o islamskoj zajednici. Husein je vjerovao da je to faza u kojoj je Al-Kaida htjela da se organizacija razvije u globalan pokret. U trećem koraku naziva *Dizanje na noge (2007. – 2010.)* dogoditi će se niz napada po Turskoj i Bliskom istoku. Husein je na osnovi iskaza izvora predvidio kako će fokus biti na Siriji

te da će napadi pomoći Al-Kaidi da izgradi globalan brend. U četvrtom koraku *Pad režima (2010. – 2013.)* Husein je otkrio da je Al-Kaidin cilj bio izazvati krah arapskih vlada diljem Bliskog istoka. Pretpostavio je da će „polagani gubitak moći režima voditi postojanom jačanju snage unutar Al-Kaide“. Čini se da je to bilo predviđanje Arapskog proljeća iz 2010. i 2011., koje zapravo nije imalo mnogo veze s Al-Kaidom, premda se Islamska država nesumnjivo okoristila njime. (Hosken, 2015: 14) Peti korak *Proglašenje kalifata (2013. – 2016.)* govori o proglašenju kalifata odnosno Islamske države. Pretpostavljeno je kako će dotad utjecaj Zapada u islamskom svijetu biti toliko smanjen da neće postojati strah od bilo kakvog otpora. U šestoj fazi *Potpuni sukob (2016. - ...)* Husein je pretpostavio da će Islamska država, čim proglasi kalifat, potaknuti borbu između vjernika i nevjernika. Sedma faza *Konačna pobjeda* pretpostavlja konačnu i neupitnu pobjedu “Islamske države” jer će svijet biti potpuno potučen „jednom i pol milijardom muslimana“. Ta bi faza trebala završiti do 2020., premda rat ne bi trebao trajati dulje od dvije godine. (Hosken, 2015: 15)

3.6.2. Upravljanje divljaštvom

Hosken (2015: 36) navodi da kalifati ne nastaju slučajno: „Postoji svjesno nastojanje da se upravlja tim divljaštvom – svojevrsna „sustavnost u ludilu“. „Islamska država“ pomno bilježi sve masakre, svako ubojstvo, eksploziju te ih predstavlja u obliku godišnjeg izvješća nazvanog Al-Naba. Upravo je to primjer takve „sustavnosti u ludilu“, kako navodi Hosken (2015: 36).

O takvom upravljanju postoji čak i priručnik *Upravljanje divljaštvom* (engl. *The Management of Savagery*) (Hosken, 2015: 36) ili *Idarat al-Tawahhush* (Weiss, Hassan, 2015: 63). Online knjiga objavljena je 2004. godine kao svojevrsni priručnik i manifest za osnivanje kalifata (Weiss, Hassan, 2015: 63), a bogata je povijesnim i religijskim izvorima (Hosken, 2015: 36). Autor knjige je *Abu Bakr Naji* (Weiss, Hassan, 2015: 63), a knjiga „jezivo opisuje terorističku strategiju koju su primjenjivali Bagdadi i njegovi prethodnici, (...)“. Hosken (2015: 36) navodi da je u knjizi na 268 stranica opisano kako primjenom ekstremnog nasilja i terora uspostaviti kalifat, odnosno „Islamsku državu“. Weiss i Hassan (2015: 63) navode da je Naji „smislio (...) borbeni plan s ciljem slabljenja neprijateljskih država uz pomoć onog što je nazivao „snaga uznemiravanja i iscrpljivanja“. Napade će provoditi skupine i zasebne ćelije u svim regijama islamskog svijeta, a nastaviti će se dok u nekoliko regija ne bukne očekivani kaos i divljaštvo. (Ho-

sken, 2015: 36) SAD mora biti napadnut „u svim mjestima islamskoga svijeta, pa čak i izvan njega ako je moguće (...)“. (Hosken, 2015: 36) Cilj je bio uvlačenje SAD-a u otvoreni rat kako bi se dokazala njihova navodna nepobjedivost. (Weiss, Hassan, 2015: 63) Naji je u knjizi pozvao mudžahedine da napadnu ekonomske institucije i institucije kulture svih režima koji su u savezu s SAD-om te je naveo: „U tom trenutku nastupa divljaštvo i kaos zbog čega će regija ispaštati nedostatak sigurnosti“. (Weiss, Hassan, 2015: 63) Nakon što regija počne patiti od nesigurnosti, nastali nered voditi će islamskoj državi. (Hosken, 2015: 37) Knjiga je široko rasprostranjena među ISIS-ovcima. Prema knjizi, stanje ekstremnog divljaštva bolje je od vladavine apostata (otpadnika, nevjernika). Naji tvrdi da je najgnusnije divljaštvo još uvijek manje gnjusno od stabilnosti pod vladavinom nevjernika. (Hosken, 2015: 36)

Cijela Zarkavijeva strategija bila je svedena na tekst ovog priručnika. Hosken (2015: 37) navodi da je Zarkavi slijedio priručnik od slova do slova. Njegova brutalna kampanja imala je strašne posljedice, ne samo za SAD, već i za njegovu glavnu metu, šijitsku većinu u Iraku. (Hosken, 2015: 38) Do kraja ljeta 2003. godine Zarkavi je brojnim napadima na kulturne i ekonomske institucije (napad na UN i Međunarodni odbor Crvenog križa, napad uoči proslave otvorenja postrojenja za obradu otpadnih voda, itd.) već uvelike destabilizirao Irak (Hosken, 2015: 39-40). Ti su napadi prije svega bili upravljanje divljaštvom kao iz priručnika jer su pogađali temelje još uvijek slabe države i njezinu sigurnosnu infrastrukturu (Hosken, 2015: 44). Hosken (2015: 40) navodi kako je „prvi put netko provodio u djelo ono što je *Upravljanje divljaštvom* u teoriji preporučivalo“.

3.7. Veze i raskid s Al-Kaidom

Ono što je Zarkaviju i Al-Kaidi bilo zajedničko jest želja za uspostavljanjem kalifata. Prema Hosken (2015: 15), iako su u nekom razdoblju bili povezani, oduvijek su se razilazili u metodologiji i ideologiji odnosno imali su drugačije ciljeve i prioritete. (Bunzel, 2015: 13). Zarkavi je želio osnovati džihadističku vojsku, a za ostvarenje tog cilja bila mu je potrebna pomoć Al-Kaide. Al-Kaida mu je dala novac (5000 funti) i dopuštenje da kamp uspostavi u blizini Herata. (Hosken, 2015: 19) Tijekom 2000. godine oformio je grupu džihadista pod nazivom *Al-Tevhid al-Džihad* (Napoleoni, 2015: 28) Prema Bunzelu (2015: 14), u 2004. godini Zarkavi je prisegnuo na vjernost odnosno *bay`u* bin Ladenu, čime se Zarkavijeva grupa džihadista preimenovala u Al-Kaida u Iraku. Prema Hosken (2015: 45) ovo spajanje dviju grupa bio je brak iz interesa:

„Skrivajući se od SAD-a poslije napada 11. rujna, Bin Laden i njegov zamjenik Ajman al-Zavahiri iznenada su se činili neizmjereno relevantnima kao sila globalnog džihada, a za Zarkavija je povezanost s njima bila prilika za hvalisanje najpoznatijom terorističkom franšizom na svijetu, ali i pristup privatnim donatorima te logističkim i regruterskim mrežama.“

To spajanje uzrokovalo je Al-Kaidi brojne probleme te je vrlo brzo raskinuto: „(...) i to ne zbog strategije divljaštva za uspostavu kalifata nego zbog Zarkavijevih „metoda“, posebice Jordančeva rata protiv šijita.“ (Hosken, 2015: 46) Zarkavijeva strategija izazivanja građanskog rata između sunita i šijita te teror nad šijitima nailazili su na neodobranje, i al-Zavahirija, bin Ladenova zamjenika, i al-Makdisija, Zarkavijeva učitelja. (Bunzel, 2015: 14) Bunzel (2015: 14) navodi kako nije poznato je li ideja o uspostavi kalifata na području Iraka počela s Zarkavijem ili pak je došla od strane Al-Kaide, no kako Hosken (2015: 13) navodi, plan „*Sedam koraka*“, plan za uspostavu kalifata koji je Zarkavi prisvojio i prilagodio, osmislili su upravo Al-Kaidini stratezi. Richard Barrett (prema Hosken, 2015: 46), bivši britanski diplomat, je o ovom spoju rekao:

„Abu Musab al-Zarkavi od samog početka nije bio pravi sljedbenik Osame bin Ladena. Nema sumnje da je uzimao njegov novac i, gledano u cjelini, imali su iste ciljeve, ali bez obzira na to, Zarkavi je mislio da je djelovanje u širem Levantu (područje uključuje Jordan, Siriju, Libanon) mnogo važnije od zamaranja onime što Amerikanci rade u Iraku. Sigurno su se razilazili u mišljenjima oko toga.“

Također je naveo kako je Zarkavi prihvatio položaj vođe organizacije uz uvjet da mu se Al-Kaida ne upliće previše u poslove, a i da mu je etiketa Al-Kaide zasigurno donijela više novca, regruta i prestiža. (Hosken, 2015: 46) Do 2005. godine Al-Kaida se već umorila od Zarkavijeva upravljanja divljaštvom: „Bili su uvjereni da šteti imidžu džihada, ali i najvažnijem cilju stvaranja kalifata u Iraku“. Zavahiri, bin Ladenov nasljednik je u srpnju 2005. godine Zarkaviju poslao pismo

u kojem ga podsjeća na važne faze strategije: istjerati Amerikance iz Iraka, ustanoviti, razvijati i podržavati islamsku vlast ili emirat sve dok ne postigne razinu kalifata te nakon toga proširiti džihad na sekularne zemlje oko Iraka. Također ga je upozorio na činjenicu da njegov rat protiv šijita obični muslimani ne odobravaju. (Hosken, 2015: 47)

Barrett (prema Hosken, 2015: 48) smatra da se razlaz između skupina jednostavno morao dogoditi. Do tad je već postalo očito da je Zarkavi izvan kontrole, čak toliko da nije želio slušati ni svoje navodne pokrovitelje iz Al-Kaide. Hosken (2015: 48) navodi kako je postalo sasvim jasno da je Al-Kaida u Iraku samo po imenu Al-Kaida. Prema Hosken (2015: 65) promjena imena u Islamska država Iraka dodatno je smanjila utjecaj Al-Kaide. Kada se Abu Omar proglasio Muhamedovim nasljednikom, Osamu bin Ladena oslovio je mnogo nižom titulom šeika. Hosken (2015: 71) navodi kako je Zarkavijevom smrću otkazana baj`a koju je dao Al-Kaidi, a Abu Omar je nikad nije obnovio. Umjesto toga on je zahtijevao baj`u od drugih. „Osama bin Laden nikad za sebe nije rekao da je vođa vjernih (...). A premda je u usporedbi s Bin Ladenom džihadistički bio nevažan, Abu Omar al-Bagdadi stavio se u isti rang s duhovnim vođom vjernih i Al-Kaide i talibana²⁰, Mulom Omarom (...)“ (Hosken, 2015: 71). Hosken (2015: 71) navodi kako se Abu Omar nije o tome savjetovao s bin Ladenom te da je upravo ta odluka pravi razlog raskida dviju grupa. Bunzel (2015: 20) navodi kako u vrijeme osnivanja Islamske države u Iraku, Al-Kaida uopće nije bila konzultirana. Komunikacija između dviju grupa je bila minimalna, a odnosi su bili zategnuti. (Hosken, 2015: 72)

Nakon što je 2010. godine Bagdadi napao bagdadske kršćane, Al-Kaida je objavila neodobranje te, ali i drugih akcija koje provodi tzv. Islamska država Iraka. Američki glasnogovornik Al-Kaide je u pismu 2011. godine naveo:

„Mislim da je prije ili poslije – nadam se prije – nužno da Al-Kaida javno objavi prekid svih organizacijskih veza s Islamskom državom Iraka te da jasno kaže da veza između njezina vodstva i vodstva „Države“ (ISI-ja) ne postoji već nekoliko godina te da je odluka o proglašenju države donesena bez konzultacija s vodstvom Al-Kaide i ta je inovacija dovela do podjela među džihadistima i njihovim pristalicama u Iraku i izvan njega“ (Hosken, 2015: 105)

Nedugo nakon toga, Bin Laden je ubijen, a Bagdadi je upozorio da će njegovu, Abu Omarovu i Masrijevu smrt osvetiti nizom terorističkih napada. Bagdadi je izjavio: „Kunem se Bogom, krv za

²⁰ Taliban je pojam koji ima nekoliko značenja: označava studenta islamskih znanosti, utjecajnu fundamentalističku grupu u Afganistanu. Osvojivši vlast u Afganistanu, u skladu sa svojim vjerovanjem, osnovali su državu naziva „Islamski Emirat Afganistan“. (Čosić – Dragan, 2008: 118)

krv i razaranje za razaranje“. 14. siječnja 2014. godine podigao je crnu zastavu na zgradama Faludže te je proglasio „Islamsku državu“. Krajem veljače 2014. godine dogodio se konačan raskid između novostvorene „Islamske države“ i Al-Kaide:

„Vođa Al-Kaide Ajman al-Zavahiri za službenog je sirijskog posrednika imenovao Abu Halida al-Suriya (...), višeg vođu Ahrar al-Šama, džihadističke skupine koju je Bagdadi često napadao, i nekadašnjeg povjerenika Osame bin Ladena. No dva su ISIS-ova bombaša samoubojice 22. veljače 2014. ubila Suriya u Alepu.“ (Hosken, 2015: 134)

ISIS-ova slaba povezanost s Al-Kaidom već je odavno bila stvar prošlosti. Zavahiri je objavio nešto što je već godinama bilo jasno, a to je da Al-Kaida nema nikakve veze s organizacijom ISIS: „Nismo bili obaviješteni ni konzultirani o njezinu nastanku. (...) Niti je Al-Kadia odgovorna za njihove akcije i djelovanje.“ (Hosken, 2015: 135) I prema Weissu i Hassanu (2015: 249), Al-Kaida je 2. veljače 2014. godine službeno raskinula s ISIS-om. Zavahiri je također dodao da se pravi džihadist uvijek treba ograditi „od svakog ponašanja koje će rezultirati ugnjetavanjem mudžahedina ili muslimana ili nemuslimana“ te da je rat koji je ISIS pokrenuo bio katastrofa za džihad u Siriji. (Hosken, 2015: 135)

3.8. Vojska

Vojna snaga „Islamske države“ procjenjuje se na od nekoliko desetaka tisuća do 200,000 vojnika (Cockburn, 2014). SAD-ova obavještajna služba procijenila je kako je u veljači 2015. godine „Islamska država“ imala oko 20,000 stranih boraca iz cijeloga svijeta (...) te da ukupna vojna snaga „Islamske države“ iznosi 31,000 boraca. S druge strane, Pentagon smatra kako se vojna snaga IS-a može procijeniti na 17.000 vojnika. (Windrem, 2015).

Weiss i Hassan (2015: 199) navode da vojna snaga IS-a nije homogena cjelina, već da obuhvaća široku lepezu pozadina i sustava vjerovanja: „(...) od bezbožničkih oportunističkih do ratnih profitera, od pragmatičnih članova plemena do zagriženih takfirista“. Zaključili su da je „(...) ono što privlači ljude u ISIS-ove redove isto ono što ih može privući bilo kojem drugom kultu ili totalitarnom pokretu, čak i onima koji su u ideološkoj kontradikciji sa salafitskim džihadizmom“. „Islamska država“ poznata je po velikoj moći uvjeravanja onih koje nastoji regrutirati. Mothann Abdulsattara, devetnaestogodišnji medijski aktivist, kojega je u listopadu 2014. godine uhitio

ISIS-ov sigurnosni odjel, nakon nešto više od tjedan dana pritvora zavjetovao se IS-u na vjernost, a u intervjuu za potrebe knjige Weissa i Hassana (2015: 199 - 202) rekao je:

„Ako sretnete nekog ISIS-ova klerika ili stranca i sjednete s njim dva sata, vjerujte mi, uvjerit će vas. (...) Ne znam, imaju neki čudan način uvjeravanja ljudi. Kad preuzmu kontrolu nad nekim područjem, oni primijene religiju nasilnim putem, morate se moliti, sviđalo vam se to ili ne. Svi smo bili nemarni u odnosu na najvažniju obvezu u islamu – džihad. Istaknuli su džihad. Svaki put kad vam prikažu videosnimku, imate čudan osjećaj koji vas gura u džihad.“

Abdulsattar je s oduševljenjem govorio o putovanju u ISIS te je dodao da ga je na zavjetovanje na vjernost na kraju uvjerio ISIS-ov „intelektualizam“ te način širenja religije i borbe protiv nepravde. Weiss i Hassan (2015: 201) navode da se taj intelektualizam odnosi na „(...) ISIS-ovu pažljivo elaboriranu ideološku retoriku, jedno moćno spajanje islamske hermeneutike, povijesti i politike.“ Za potrebe intervjua i žrtve ISIS-a svjedočile su o njegovoj „moći uvjeravanja“. Abu Bail al-Layli (prema Weiss, Hassan, 2015: 202 - 203), žrtva ISIS-ova terora, naveo je: „ISIS koristi novac s pričom o pravdi i ratu protiv lopova da bi namamio ljude. (...) Jeftino su se prodali za ideju „Islamske države“. Oni koji su se pridružili Daišu jedva da znaju nekoliko kur`anskih odlomaka.“ (Weiss, Hassan, 2015: 202 - 203).

3.8.1. Rekrutiranje novih boraca - „Lavlji mladunci“

Više je puta navedeno da je „Islamska država“ osnovana kao logor za obuku džihadista. (Hosken, 2015: 7) Zarkavijev cilj bio je pokrenuti džihad protiv dominantnih šijita u Iraku kako bi na tom teritoriju uspostavio kalifat. Njegovi partneri u tom zločinačkom naumu postali su ogorčeni bivši ljudi Sadamova Bassa. Oni čine jezgru „Islamske države“. (Hosken, 2015: 28) Nakon što je američka vojska 16. travnja 2003. godine službeno ukinula stranku Bass, zato što je održavala Sadama Huseina na vlasti, privatni i javni život Iraka dodatno je pogoršan. Politika debaasifikacije donijela je goleme probleme, a više od 85 tisuća ljudi otpušteno je i otjerano u siromaštvo. Hosken (2015: 30) navodi da je ukupno otpušteno 700 000 ljudi, što iz oružanih snaga, što iz unutarnje sigurnosti, a „mnogo se naoružanih, iskusnih i ljutih vojnih časnika i drugih rangova pridružilo različitim pobunjeničkim skupinama i poslije će slijediti Zarkavija i njegove nasljednike.“ „Na kraju krajeva, ipak su znali mučiti ljude, baratati oružjem i izrađivati bombe“. (Hosken, 2015: 30) Uz spomenute vještine, zajednička im je i ideologija te vjerovanje u vladavinu terorom. Velika većina njih zaslužna je za IS-ovu „vojnu stručnost te znanja i iskustva za borbu sa zajedničkim neprijateljima i zauzimanje teritorija.“ (Hosken, 2015: 30)

Hosken (2015: 82) navodi da je među ISI-jevima dokumentima pronađeno obilježje informacija o stranim borcima koji su iz susjedne Sirije prelazili u Irak: „Od 576 boraca koji su naveli svoju nacionalnost, 41% njih dolazilo je iz Saudijske Arabije, a sljedeća najzastupljenija zemlja bila je Libija. Sirija, Jemen i Alžir dali su 19,2% boraca.“ Većina boraca bila je u dvadesetima, no bilo je i šesnaestogodišnjaka. Hosken (2015: 82) navodi da je od 376 boraca, njih 56,4% navelo kako bi željeli biti bombaši samoubojice. Dječak kojeg je u rujnu 2007. godine uhvatila iračka policija rekao je „(...) kako je bio prisiljen ubijati ljude, čak i da su ga natjerali da pomaže u odrubljivanju glava žrtvama tako što bi ih čvrsto držao za stopala“. (Hosken, 2015: 86) Ne samo da su otimali djecu i pretvarali ih u borce, otimali su i osobe s Downovim sindromom i pretvarali ih u hodajuće bombe. (Hosken, 2015: 86) Jedanaestogodišnjak, crne kose do ramena, s pištoljem u rukama pokazuje na dvojicu ruskih špijuna koji kleče ispred njega s rukama zavezanim na leđima. Nekoliko trenutaka prije nego što ih je dječak ustrijelio u potiljak, objavljeno je kako su džihadisti sada na milost i nemilost nove generacije kalifata, kalifove sve brojnije dječje vojske: „Alahovom milošću, oni su sad u vlasti Lavljih mladunaca khalife“ (Hosken, 2015: 177). *Lavlji mladunci khalife* jedan su od najstrašnijih novih elemenata novoosnovanog kalifata. Posljednjih nekoliko desetljeća u svijetu raste broj djece – vojnika. Prema humanitarnoj organizaciji *War Child*, djeca se koriste kao vojnici „(...) jer ih je lakše kontrolirati i ispirati im mozak“. Također, djeca „ne jedu mnogo hrane, ne treba ih skupo platiti i nemaju razvijen osjećaj za opasnost pa ih je lakše poslati ravno u vatru“ (Hosken, 2015: 177). „Islamska država“ se u samom svom početku umiješala u obrazovni sustav: „(...) zatvorila je škole i sveučilišta i počela upisivati velik broj djece u kampove za obuku“. (Hosken, 2015: 178) Velik dio djece je otet, dok su se drugi *Lavljim mladuncima* priključili zbog siromaštva. Od početka listopada 2014. godine do početka siječnja 2015. godine samo u gradu Rakki je stradalo više od trideset djece i četrdeset pet mladića. (Hosken, 2015: 178) Časopis *Dabik*²¹ objavio je da novu generaciju džihadista predstavljaju „(...) djeca umme jihada, generacija odrasla u zemljama (...) žestokih bitki i odgojena pod sjenom šeri-

²¹ Dabiq je službeni digitalni časopis „Islamske države“, čiji je izdavač al-Hayat odnosno al-Adnani. U prvom izdanju časopisa detaljno su obrazložena strategijska usmjerenja „Islamske države“, metode vrbovanja i regrutiranja, vojno – političke strategije, plemenski savezi, itd. Časopis se objavljuje na nekoliko europskih jezika. Dobio je ime po istoimenom mjestu u Siriji koje je, prema nekim muslimanskim mitovima o konačnoj apokalipsi, poznato kao lokacija na kojoj će se voditi jedna od posljednjih bitaka. Prvo izdanje *Dabiq*a objavljeno je u srpnju 2014. godine, a do danas je al-Hayat objavio petnaest izdanja. Svrha časopisa je pozvati muslimane da se priključe i pomognu novom kalifu i kalifatu. (Ryan, 2014.)

jata“. U kolovozu 2014. godine *Lavlji mladunci* odrubili su glave stotini zarobljenih sirijskih vojnika. Taj je čin bio preduvjet za završetak vojne obuke koja je trajala više od tri mjeseca. (Hosken, 2015: 178) Hosken (2015: 178) navodi kako su „odrezane glave poslije (...) prebačene u Rakku i izložene po cijelom gradu (...)“. Još jedna uznemirujuća fotografija pojavila se u veljači 2015. godine. Na fotografiji se nalazio dječak od osam ili devet godina sa širokim osmijehom na licu. Prizor na ovoj fotografiji ne bi bio zabrinjavajući da dječak nije gledao u golemi ekran na kojem je prikazivano spaljivanje živog pilota. Taj je prizor osvanuo i u IS-ovom propagandnom filmu nazvanom *Zadovoljstvo muslimana zbog spaljivanja pilota*, a cijeli film *Liječenje duša vjernika*. U filmu su prikazani stanovnici Rakke kako na velikim ekranima sa zadovoljstvom gledaju spaljivanje mladog jordanskog pilota. (Hosken, 2015: 179).

Katrin Kuntz (2016) navodi kako Islamska država u Iraku i Siriji drži zarobljenima tisuće mladića. Prema procjenama, „Islamskoj državi“ služi oko 1,500 dječaka. Neki od njih su rođeni da budu militanti. Kuntz (2016) navodi kako je na teritoriju koji kontrolira „Islamska država“ trenutno trudna 31,000 žena. Neka od djece dođu s roditeljima borcima iz inozemstva. U mnogim slučajevima su to djeca lokalnih boraca i siročad koja se IS-u pridružila dobrovoljno. A neki od njih su oteti. Braća Amir i Ahmed, petnaestogodišnjak i šesnaestogodišnjak, oteti su u kolovozu 2014. godine te su devet mjeseci bili zatočeni u vojnom kampu u Mosulu. Nakon što su pobjegli iz kampa, svjedočili su da su više puta bili drogirani i pretučeni. (Kuntz, 2016)

Od 2015. godine sve više djece korišteno je za promicanje organizacije u medijima. Sve je više prikaza u kojima upravo djeca čine razne brutalnosti. Kuntz (2016) navodi kako je svrha toga pokazati da se u IS-u podiže sasvim nova generacija radikalista u koje je ideologija infiltrirana od djetinjstva. Takva generacija boraca naziva se „izgubljenom generacijom“. Hamza Mahmoud je petnaestogodišnji dječak iz sjeverne Sirije koji se priključio ISIS-u u ljeto 2014. godine. Roditelji su više puta i na razne načine pokušali spriječiti njegov ostanak u organizaciji, čak mu je otac namjerno slomio nogu, no bezuspješno. Hamza bi se uvijek vratio u ISIS. Kada bi ga pokušali uvjeriti da odustane od ISIS-a, on bi im „odgovarao na mehaničkom klasičnom arapskom, citirajući hadithe i odlomke kako bi opravdao djela koja su počinili njegovi novi učitelji“. (Weiss, Hassan, 2015: 203) Čak je i inzistirao na tome da je medijska slika ISIS-a pogrešna: „Ne vjerujte ničemu što čujete u medijima. Braća su pravi muslimani. Ne rade ništa što nije ispravno.“(Weiss, Hassan, 2015: 203,204)

IS-ova regrutacija djece započinje na „bezazlenim“ druženjima koja organizira grupa, a na kojima djeci najprije dijele slatkiše i dopuštaju im da drže zastavu. Nakon toga djeci se prikazuju videosnimke prepune nasilja. U školama koje se nalaze na teritoriju pod IS-ovom kontrolom, djeca uče Kur'an, uče pjesme kojima se ljude poziva na priključenje, udžbenici su im prepuni ilustracija na kojima se nalaze tenkovi, oružje, itd. Također, imaju plave lutke u narančastim kombinezonima na kojima vježbaju odrubljivanje glava. Iz tih škola se nadalje odabiru oni koji će postati „lavlji mladunci“. (Kuntz, 2016) Prema IS-ovim propagandnim izvještajima, između siječnja 2015. i siječnja 2016. godine, 89 dječaka u dobi od 8 do 18 godina poginulo je boreći se za kalifat. No, mnogi smatraju da je ubijenih „lavljih mladunaca“ mnogo više. (Longmann, 2016)

3.8.2. Strani borci

Glasnogovornik Al-Kaide, Adam Ghadan, u siječnju 2011. godine napisao je pismo kršćanima pozivajući ih da se priključe islamu. (Hosken, 2015: 105) Shiraz Maher (prema Weiss, Hassan, 2015: 214,215), stručnjak za radikalizaciju, naveo je kako su društveni mediji i digitalne aplikacije podigle džihadističku propaganda na jednu višu razinu. Navodi kako su nekada Al-Kaidini simpatizeri trebali lozinke za pristup zaštićenim forumima, dok danas svaki britanski musliman koji ima želju boriti se u Siriji i Iraku postaje virtualni polemičar. Novinarka Mary Anne Weaver (2015) navodi kako polovicu IS-ovih boraca čine strani borci. Weaver (2015) navodi da se prema podacima SAD-ove obavještajne službe „Islamskoj državi“ pridružilo oko 10000 stranih boraca. *Institut za ekonomiju i mir* (2015) objavio je rezultate istraživanja pod nazivom *Global Terrorism Index*. Prema tim podacima, većina stranih boraca dolazi iz bliskistočnih i sjevernoafričkih zemalja, kao i iz Turske. Najveći broj stranih boraca, njih oko 15,000 dolazi iz Tunisa, zatim 2500 iz Saudijske Arabije, 2000 iz Jordana, 1500 iz Maroka, 1400 iz Turske, 900 iz Libanona, po 600 iz Egipta i Libije te po 500 iz Pakistana i Uzbekistana. Što se tiče ostatka svijeta, najveći broj stranih boraca dolazi iz Rusije i zapadnih zemalja. Iz Rusije je stiglo oko 2400 stranih boraca, iz Francuske oko 2000, iz Njemačke oko 700, iz Velike Britanije oko 600. Manje od po 500 stiglo ih je i iz Belgije, Bosne i Hercegovine, Kine, Švedske, Australije, Nizozemske, SAD-a, Austrije, Kanade, Italije, itd. (Institut za ekonomiju u mir, 2015) Slične rezultate donosi i Peter R. Neumann (2015) predsjednik ICSR-a, Odjela za ratne studije u Londonu. Neumann (2015.) navodi da je broj stranih boraca iz zemalja Zapadne Europe porastao na oko 4000. Također, navodi kako najveće europske zemlje proizvode i najveći broj boraca. Prema tim rezultatima, koji se odnose na siječanj 2015. godine, najveći broj stranih boraca, njih

oko 1200, stigao je iz Francuske. Zatim slijede: Njemačka s 500 – 600, Velika Britanija s 500 – 600, Belgija s 440, itd. Što se tiče ostatka svijeta, ukupan broj stranih boraca iznosi 20,730. Dominantan izvor stranih boraca, njih oko 11,000, je Bliski istok, dok njih oko 3000 dolazi iz bivšeg Sovjetskog Saveza. (Neumann, 2015).

Većinu britanskih stranih boraca čine tzv. misionarski džihadisti potaknuti stradanjem naroda i željom da zaštite žene i djecu. Uz ove navedene, Maher (prema Weiss, Hassan, 2015: 217) navodi još jednu kategoriju stranih boraca: „(...) tragače za mučeništvom, kategoriju ljudi kojoj su pripadali oni koji nisu htjeli ništa drugo nego izvesti samoubilački napad da bi se proslavili u džihadističkim analizama“. Kao treći razlog zbog kojeg se strani borci priključuju ISIS-u, Maher (prema Weiss, Hassan 2015: 217) navodi avanturizam: „Adrenalinski ovisnici većinom su muslimani koji ne prakticiraju vjeru, narkomani i narkodileri, umiješani u kriminalno i gangstersko nasilje u svojim zemljama“.

Kao što su 2003. godine mainstream mediji, plaćeni od strane američke vlade, raširili mit o al-Zarkaviju kao superteroristu, sličan rezultat postigle su društvene mreže deset godina kasnije šireći preuveličane slike moći „Islamske države“ i al-Bagdadija. (Napoleoni, 2015: 81) Napoleoni (2015: 81,82) postavlja pitanje "(...) zašto je Islamska država tako privlačna onima koji je prate putem društvenih mreže" te navodi kako vjerojatno mora postojati nešto „više“ što motivira te mlade ljude:

„Mogućnost da sudjeluju u stvaranju novog političkog poretka na Bliskom istoku, nove države bez rasizma i sektaških napetosti (nakon ponešto etničkog čišćenja, naravno), predstavlja priliku bez premca. A možda se sljedbenici IS-a nadaju kalifatu kao neiskvarenoj i nekvarljivoj naciji s dubokim osjećajem za bratstvo.“

Prvi strani borci u Siriju su počeli pristizati u jesen 2012. godine. No, iračka i sirijska populacija ne odobravaju njihovu prisutnost. Francesca Borri (prema Napoleoni, 2015: 83) navodi: „Velika je napetost između lokalnog stanovništva i stranih boraca koji su najbrutalniji i najnasiljniji.“ A Napoleoni (2015: 83) nadalje navodi kako „nisu svi borci motivirani utopijskim snom o novoj muslimanskoj državi. Mnogim mladim zapadnjacima priključiti se džihadu ili pobunjenicima znači avanturu“, (...) a takvi su najopasniji jer ne suosjećaju s lokalnim stanovništvom i ne razumiju kroz što je sve prošlo. (Napoleoni, 2015: 83)

3.9. Propaganda i društveni mediji

„Nemojte slušati o nama, slušajte nas!“ (Weiss, Hassan, 2015: 219) Ovaj citat zorno prikazuje da je „Islamska država“ napredovala učeći na greškama svojih prethodnika, ne dopuštajući da strani mediji oblikuju predodžbe o njoj. Veliku važnost pridaje korištenju interneta i društvenih medija kako bi širila svoju poruku i potaknula druge, posebice mlade ljude, da podrže organizaciju, otputuju na Bliski istok te se priključe drugim džihadistima u ratu. Također, potiče simpatizere da čine nasilje gdje god se nalazili. (Blaker, 2015: 1) Vrlo često je IS-ova propaganda usmjerena upravo na Zapad. Društveni mediji dokazano su vrlo vrijedan alat za terorističke organizacije. Društvene platforme, kao što su to Facebook, Twitter i YouTube, omogućuju da se IS-ova propaganda širi diljem svijeta i to u stvarnom vremenu. Prema Hillary Mann Leverett (prema Blaker, 2015: 2), bivšoj zaposlenici Vijeća za nacionalnu sigurnost, samo je u veljači 2015. godine svakog dana na društvenim medijima objavljeno 90.000 pro – ISIS poruka. (Blaker, 2015: 2) Propagandni odjel „Islamske države“, al-Hayat, masovno proizvodi vrlo sofisticirane video uratke, čime cilja na mlađu populaciju. Sean Heuston, profesor engleskog jezika i filmskih studija na Citadeli smatra da je vrlo čudno kako suvremeno izgledaju neki od tih video uradaka, pogotovo uzmemo li u obzir činjenicu da su poruke koje promoviraju bitno srednjovjekovne (Blaker, 2015: 3).

„Islamska država“, uz pomoć moderne tehnologije i društvenih medija, nastoji „(...) prikazati svoju suvremenu političku sliku, pozitivan imidž u oštrom kontrastu s dekadentnim i iskvarenim zapadnim demokracijama (...)“ (Napoleoni, 2015: 58). Al – Bagdadi i njegovi pobornici shvaćaju važnost moderne tehnologije i društvenih medija. Napoleoni (2015: 75) navodi: „Pokazujući savršeno razumijevanje sofisticirane analize komunikacija, uložili su nevjerovatnu energiju u društvene mreže kako bi proširili zastrašujuća proročanstva, uz spoznaju da će imati samoispunjavajući efekt“. „Vješta, tehnološki osviještena propagandna mašinerija, preko društvenih mreža slala je u opticaj vijesti o njihovoj izuzetnoj snazi – taktika koja se pokazala korisnom u novačenju, skupljanju sredstava i programima vojne obuke“. (Napoleoni, 2015: 75) „Islamska država“ koristi brojne elektronske strategije kako bi široj populaciji odaslala svoju poruku. Koriste i mobilne aplikacije. Jedna od takvih je aplikacija za Twitter na arapskom jeziku nazvana *Zora radosnih vijesti* ili *Zora*, na kojoj se mogu pronaći najnovije vijesti o džihadističkoj organizaciji. Također, Napoleoni (2015: 77) navodi kako je IS vrlo vješt u „kačenju“ za svjetske događaje, što im je omogućilo da dopru do milijuna Twitter pretraživanja. Primjerice, „za vrijeme

Svjetskog nogometnog prvenstva 2014. koristili su hashtagove kao #Brazil2014, #ENG, #France i #WC2014.“ (Napoleoni, 2015: 77) Vrlo je vješt i u proizvodnji propagandnih filmova za regrutaciju. Jedan od IS-ovih najpopularnijih propagandnih filmova je „*Zveketanje sabljama*“, a Weiss i Hassan (2015: 220) navode kako je ta videosnimka pravi primjer „džihadističke pornografije“. Film prikazuje scene proglašenja „Islamske države“, ubijanja, krvavih tijela, mrtve djece, primanja prijavnica nenaoružanih civila, kopanja vlastitih grobova, odrubljivanja glava, itd. Weiss i Hassan (2015: 220 - 221) navode kako film jasno prenosi poruku ciljanoj publici, poruku za koju su zapadni političari i diplomati mislili da će biti odbojna ljudima. IS je tvrdio da je nezaustavljiv te da ga nitko ne može svladati, a mnogi su u to povjerovali. (Weiss, Hassan, 2015: 221) Film *Zveketanje sabljama* stavljen je na YouTube nekoliko puta, a isto je toliko puta i uklanjan, zatim na stranice za dijeljenje datoteka (archive.org, justpaste.it) te na Twitter i Facebook. Sve je to povećalo njegovu gledanost, ali i pomoglo u nadgledanju neprijatelja. (Weiss, Hassan, 2015: 222) „Islamska država“ koristi još jedan manje poznati društveni medij. *Zello* je „(...) kodirana aplikacija za pametne telefone i kompjutore koja omogućava korisnicima da uspostave vlastite kanale i da dijele audioporuke“. (Weiss, Hassan, 2015: 223) Weiss i Hassan (2015: 223) opisuju način na koji *Zello* radi: „Aplikacija zapravo pretvara mobilne telefone u voki – toki putem kojih svatko koga zanima ISIS ili im se nastoji pridružiti može slušati propovijedi klerika povezanih s njima (...)“. *Zello* je vrlo popularan među mlađom publikom. Sirijski novinar Shmed Ahmed (prema Weiss, Hassan, 2015: 223) naveo je za intervju da su se dvojica mladića pridružila „Islamskoj državi“ nakon redovitog slušanja propovijedi putem *Zelloa*.

Prema Weissu i Hassanu (2015: 224) IS ima i offline sredstva putem kojih ispire mozak mlađim naraštajima. „Islamska država“ je u svibnju 2014. godine otela 153 školarca između trinaest i četrnaest godina nakon što su se vraćali iz škole. Smjestili su ih u šerijatske kampove i nekoliko mjeseci ih držali kao taoce. Pušteni su u rujnu 2014. godine. Neki od njih dobrovoljno su izabrali ostanak u organizaciji, čak i nakon što im je ponuđeno da se vrate kući. (Weiss, Hassan, 2015: 224)

U svojim javnim nastupima „Islamska država“ se oslanja na islamsku eshatologiju kako bi opravdala svoje postupke i radi mobilizacije. Tako se, primjerice, vrlo često recitira hadis koji se pripisuje proroku Muhamedu o bitki na kraju vremena između kršćana i muslimana u mjestu Dabiq: „Iskra je upaljena ovdje u Iraku i njezina vrelna se povećava – uz Alahovu dozvolu – sve dok ne spali križarske vojske u Dabiqu“. Ovaj se citat nalazi na početku svakog izdanja Dabiqua, časopisa „Islamske države“. (Weiss, Hassan, 2015: 224 - 225) „Islamska država“, kako bi animir-

ala postojeće borbe, ali i kako bi privukla simpatije novih, koristi islamski simbolizam. Primjer islamskog simbolizma je već prethodno navedeno al-Bagdadijevo *nom de querres*. (Weiss, Hassan, 2015: 225) Weiss i Hassan (2015: 225) također navode da je „(...) korištenje priča o podrijetlu posebno (...) važno u raspravama i argumentiranju njegovih sljedbenika džihadista, za koje su ta rodoslovlja i te kako evocirajuća i imaju potencijal mobilizirati muslimansku mladost“. Te i još mnoge druge simbole IS koristi kako bi promovirao ideologiju, stekao legitimnost te dobio pozornost publike. (Weiss, Hassan, 2015: 226) Hussam Naji Allami, jedan od upravitelja „Islamske države“, izdao je *fetvu* o rušenju svetišta u Mosulu pod pretpostavkom da jedan hadis poziva na to. (Weiss, Hassan, 2015: 227)

Al-Bagdadi je, jednako kao što je bio i al-Zarkavi, opsjednut medijima i načinom kako sebe i svoju poruku prezentirati svijetu. Upravo je Zarkavijeva zasluga uvođenje raznih inovacija koje „Islamska država“ i danas primjenjuje. Jedna od takvih je „odjel za medije“ „(...) koji je izdavao priopćenja i govore te na internetu objavljivao strašne snimke ubojstava u kojima su taoci odjeveni u narančaste kombinezone, (...) ubijeni odsijecanjem glave nožem“. „Islamska država“, jednako kao i Zarkavi desetljeće ranije, medijsku borbu smatra ključnim dijelom džihada, budući da je važno da džihad ima lice. (Hosken, 2015: 46) Prema Hosken (2015: 46), Zarkavi je jednom istaknuo: „Naša borba mora imati lice ili će svaka bitka koju dobijemo izgubiti u opskurnosti“. „Islamska država“ objavljivanjem masakara i pogublivanja na internetu kontrolira svoj kalifat i pokušava zastrašiti vanjski svijet. Hosken (2015: 168) navodi kako su javna pogublivanja osmišljena upravo zato: „(...) bez obzira je li riječ o ženama kamenovanim na smrt zbog preljuba ili muškarcima obezglavljenim zbog „vračanja“ – osmišljena su radi teroriziranja i prisiljavanja na pokornost milijuna ljudi zarobljenih na IS-ovu teritoriju te zastrašivanja ostatka svijeta da bi ostavio kalifat na miru.“ Weiss i Hassan, (2015: 222) smatraju kako IS-ova propaganda pati od jednog nedostatka: „(...) stvaranje lažnih očekivanja koja neizbježno vode prema antiklimaksu i razočaranju“. Shiraz Maher (prema Weiss, Hassan, 2015: 222) navodi: „Mnogo stranih džihadista dođe u Siriju i nakon nekoliko dana ili tjedana počnu se žaliti na zastoj i dosadu. Prema njima, videosnimke to iskustvo pretjerano dramtiziraju“.

Scott Atran (prema Weiss, Hassan, 2015: 228) jedan je od mnogih analitičara koji smatraju kako Amerika nije u potpunosti shvatila koliko je „Islamska država“ privlačna onima najosjetljivijima te je naglasio: „I dalje slušamo da je protuotrov propovijedanje umjerenog islama. Pitam ljude u Vijeću nacionalne sigurnosti: Zar vi nemate djecu? Privlači li njih išta umjereno?“

3.10. *Financiranje i sponzorstvo*

„Islamska država“ se zbog svoje kontrole nad teritorijima i ljudima smatra najbogatijom terorističkom skupinom u povijesti. (Hosken, 2015: 5) Matthew Levitt (prema Bronstein, Griffin, 2014.), stručnjak za terorizam i njegovo financiranje, za CNN je rekao da se IS financira kao ni jedna druga teroristička organizacija u povijesti: prodajom nafte na crnom tržištu, donacijama bogatih simpatizera iz zemalja kao što su Kuvajt i Katar, preko organiziranog kriminala unutar teritorija koji kontrolira. Prema istraživanju koje je u veljači 2015. godine objavio *Financial Action Task Force*, pet glavnih izvora prihoda „Islamske države“ su prihodi od okupacije teritorija, otmice radi otkupnine, privatne donacije iz Saudijske Arabije i zaljevskih država koje su često prikrivene kao namijenjene u humanitarne svrhe, materijalna podrška stranih boraca i prikupljanje sredstava putem novih tehnologija.

Američka CIA otkrila je 2014. godine informacije o financijama „Islamske države“. Imovina Islamske države procijenjena je na približno 429 milijuna dolara, a nakon pljačke središnje banke u Mosulu u lipnju 2014. godine dosegla je vrijednost od 1,3 milijarde dolara. (Hosken, 2014: 157) U listopadu 2014. godine, izraelski Forbes procijenio je IS-ovu neto vrijednost na 2 milijarde dolara, što ju čini najbogatijom terorističkom organizacijom na svijetu. Je li organizacija u financijskom i svakom drugom pogledu doista potpuno neovisna, može se samo nagađati. (Hosken, 2015: 157)

1. Prihodi od okupacije teritorija

Veliki dio prihoda „Islamske države“ dolazi od pljačkanja, iznude i zahtijevanja dijela ekonomskih resursa na područjima kojima upravlja. Taj golemi raspon iznude uključuje sve, od goriva i poreza na vozila do školarina za djecu. Imovinu „Islamske države“ čine banke, prirodni resursi poput nafte i fosfata, poljoprivreda te povijesna i arheološka nalazišta. Velik dio bogatstva „Islamske države“ dolazi od kontrole državnih banaka na područjima kojima upravlja. Prema procjenama SAD-a, preuzevši kontrolu nad bankama u državnom vlasništvu u nekoliko provincija u Iraku u drugoj polovici 2014. godine, „Islamska država“ imala je pristup gotovini u protivrijednosti od najmanje pola milijarde američkih dolara. (Financial Action Task Force, 2015: 13). Trgovina ljudima, posebno ženama i djecom, još je jedan izvor prihoda za organizaciju. Otete žene prodaju se na aukcijama IS-ovim borcima za sitan novac, primjerice 13 USD. S druge strane, njihove obitelji za njih plaćaju oko 3000 USD.

„Islamska država“ također upravlja i lokalnim naftnim izvorima i rafinerijama. IS kontrolira brojna naftna polja koja mu osiguravaju gorivo za vlastite potrebe, ali i za prodaju ili zamjenu na lokalnim ili regionalnim tržištima. (Financial Action Task Force, 2015: 14). Prema Hoskenu (2015: 5), „zauzimanje naftnih izvora i rafinerija, posebice u Siriji, pomoglo je IS-u da zgrne basnoslovno bogatstvo, možda čak i do 4,5 milijarde dolara, premda nitko zapravo ne zna s koliko novca grupa raspolaže“. Također, „(...) nadzor nad važnim graničnim prijelazima omogućio im je krijumčarenje nafte u Tursku i druge zemlje te njezinu prodaju na crnom tržištu“. Izraelski *Forbes* je u listopadu 2014. godine procijenio da organizacija od prodaje sirove nafte na crnom tržištu svakog dana zarađuje između 1 i 3 milijuna dolara. (Hosken, 2015: 157) I CNN (prema Bronstein, Griffin, 2014.) navodi kako organizacija od prodaje nafte dnevno zarađuje između 1 i 2 milijuna američkih dolara. No, IS-ova zarada od trgovine naftom značajno je smanjena od pokretanja međunarodnih koalicijskih zračnih napada na rafinerije i transportne konvoje. (Financial Action Task Force, 2015: 14).

Još jedan način ubiranja prihoda je uzimanje „zekata“ odnosno postotka pšenice i ječma od poljoprivrednika. IS također plijeni i poljoprivredne strojeve, koje zatim iznajmljuje tim istim poljoprivrednicima. Nadalje, IS postavlja cijene i na usjeve, polja, sredstva za proizvodnju, skladištenje pšenice i distribuciju. „Islamska država“ kontrolira velik dio lokalnih poljoprivrednih zemljišta, što joj također donosi određene prihode. Ima kontrolu i nad tvrtkama koje proizvode sumpornu i fosfornu kiselinu, nad cementarama, rudnicima soli, itd. Jedan dio prihoda „Islamske države“ dolazi i od prodaje antikviteta i to kroz dva načina: prodajom opljačkanih artefakata i oporezivanjem trgovaca. Također, IS je nametnuo poreze na kretanje robe na teritoriju pod njegovom upravom, cestarine od 200 USD i poreze od 800 USD na kamione koji ulaze u Irak. „Islamska država“ je zahtijevala poreze i od tvrtki, a svakoj koja je sklopila ugovor s vladom prijetila je smrću. (Hosken, 2015: 104, 155) Bagdadi je veliki dio financijskih sredstva prikupio zastrašivanjem manjina, primjerice kršćana. (Hosken, 2015: 155)

2. *Otmice*

Hosken (2015: 5) navodi kako su velike prihode „Islamskoj državi“ donijele i otkupnine za otete strance. „Islamska država“ je od svog postojanja navodno otela stotine, što lokalnih Iranaca i Sirijaca, što zapadnjaka. Jedan dio otetih žrtava poslužio je za iznudu otkupnine, dok su neki brutalno ubijeni radi slanja političke poruke. Točnu zaradu od otkupnina teško je odrediti, no procjenjuje se da se kreće između 20 – 45 milijuna dolara. Uplate za otkupnine često potječu iz privatnih tvrtki koje žele prikriti transakciju ili pak su na neki drugi način plaćene u gotovini.

(Financial Action Task Force, 2015: 18) Napoleoni (2015: 46) navodi kako su taoci vrijedna roba te da se čak i po nekoliko puta preprodaju na tržištu kriminala. Napoleoni (2015: 46) također navodi kako se upravo sponzori koriste plaćanjem otkupnina kako bi prikrili sponzorstvo.

3. Privatne donacije

Hosken (2015: 153) je 2013. godine u Bagdadu intervjuirao jednog konzultanta za sigurnost koji mu je rekao:

„Na vijestima možda čujete da je eksplodirala auto – bomba s pedeset kilograma C4 plastičnog eksploziva ili čak sa stotinu kilograma C4. Ali ljudi ne znaju da vas samo jedan kilogram tog C4 eksploziva može stajati dvije ili tri tisuće dolara. Izračunate li koliko onda stoji pedeset ili sto kilograma eksploziva, postaje vam jasno da samo jedna auto – bomba zahtijeva gomilu novca. Katkad se znalo dogoditi da ih u jednom danu eksplodira sedamnaest, dvadeset ili trideset, što znači da troškovi dosežu milijune dolara. Mislim da to znači da nije riječ samo o organizaciji; financiraju ih i neke države.“

U godišnjem izvještaju Al-Naba za 2013. godinu “Islamska država” je navela da je izvela ukupno 615 napada auto – bombama te 78 samoubilačkih napada, što je al-Bagdadija stajalo otprilike 61,5 milijuna dolara. (Hosken, 2015: 154) Uz to, organizacija je odgovorna i za još 4639 eksplozija bombi u 2013. godini. (Hosken, 2015: 154) Prema navedenom, može se zaključiti da su za opstanak i održavanje terorističkih napada potrebna velika financijska sredstva.

Financiranje terorizma mutan je posao koji vrlo često uključuje humanitarne udruge, obavještajne agencije i tajnovite pojedince. Također, Hosken (2015: 156) navodi kako se „novac (...) često može oprati kroz različite zemlje i mnoštvom raznovrsnih metoda, među njima i preko tvrtki za razmjenu valuta“. Većina pojedinaca i tijela neće priznati financiranje terorizma zato jer i najmanji znak podrške tim organizacijama može dovesti do određenih sankcija: zatvorskih kazni, gospodarskih sankcija, zatvaranja bankovnih računa. Hosken (2015: 157) navodi kako nijedan pojedinac, grupa ili zemlja do danas nije priznala da je pomagala IS-u, „(...) ali mnogim je promatračima teško povjerovati da je grupa sve to vrijeme bila samodostatna“.

Irački premijer Nuri al-Maliki u ožujku 2014. godine optužio je Saudijsku Arabiju i Katar za podršku i financiranje „Islamske države“. Hosken (2015: 157-158) navodi kako je al-Maliki 8. ožujka 2014. godine u intervjuu za jednu francusku televizijsku postaju rekao: „Optužujem Saudijsku Arabiju i Katar za poticanje i pomaganje terorističkih pokreta. Optužujem ih za političku podršku tim pokretima, podršku u medijima i opskrbu oružjem“. Obje su zemlje, naravno, zanijekale bilo kakav oblik podrške „Islamskoj državi“. Konkretni dokazi o financiranju ne postoje, no i SAD je vjerovao da financijska podrška dolazi upravo iz tih zemalja. Također, i vi-

soki dužnosnik iz Katara je 2014. godine za *Atlantic* rekao: „ISIS je bio saudijski projekt“. Važno je napomenuti da novac koji odlazi organizaciji nije nužno autoriziran od strane vlade, budući da dolazi od pojedinaca i humanitarnih udruga. Istaknuta profesorica na londonskom sveučilištu King`s College, Madawi al-Rasheed (prema Hosken, 2015: 160), rodom iz Saudijske Arabije, na pitanje o financiranju IS-a odgovorila je:

„Kada je riječ o financiranju terorizma, mislim da vlade znaju tko financira i što se financira. Kao promatrač izvana ne mogu reći da je Saudijska Arabija to činila. Ali znam da je bilo kampanja za prikupljanje novca i kad govorimo o financiranju terorizma, moramo razlikovati državne i nedržavne aktere. Osim toga, u državi kao što je Saudijska Arabija granica između tih dviju vrsta aktera nije posve jasna“(...).

Za podršku i financiranje „Islamske države“ optuženi su i Kuvajt, Turska i Katar (Hosken, 2015: 160-161), no i oni su te optužbe odbacili. Veliki dio financijskih sredstava prikuplja se i putem društvenih mreža. Upravo je ta činjenica otežavala Saudijskoj Arabiji da se uhvati u koštac s takvim poslovima te da prati i blokira te privatne donacije. Štoviše, Hosken (2015: 162) navodi da se saudijske donatore potiče da financijska sredstva šalju preko Kuvajta. Naime, Kuvajt se smatra „(...) jednim od najpopustljivijih zaljevskih prostora prema terorizmu“. (Hosken, 2015: 162) I James Jeffrey (prema Hosken, 2015: 162), bivši američki veleposlanik u Iraku, složio se s navedenim: „Nismo pronašli dokaze izravnog financiranja ISIS-a. Brinuli su nas pojedini građani, ali to je doista jako teško iskorijeniti.“ U odnosu na ostatak izvora prihoda, IS-ovi prihodi od strane regionalnih donatora relativno su maleni. Potrebno je napomenuti kako se većinom radi o financijskim donacijama čije se transakcije odvijaju kroz neprofitne organizacije ili pak humanitarne udruge ili pak donacijama u obliku oružja i raznog materijala. (Financial Action Task Force, 2015: 19-20).

Napoleoni (2015: 40) navodi da je „Islamska država“ „paradržava“ koja je nastala upravo iz posredničkog rata²². Kada je 2010. godine IS počeo tražiti sponzore, Kuvajt, Katar i Saudijska Arabija omogućili su organizaciji pristup zapadnjačkoj vojnoj opremi. (Napoleoni, 2015: 41) Napoleoni (2015: 41) navodi kao su ovakvi moderni posrednički ratovi sve kompliciraniji jer ne postoje više samo dvije velike sile, već mnoštvo mogućih sponzora, čiji se interesi tek djelomično preklapaju, a time dolazi i do apsurdnih sukoba interesa među njima. Tako Napoleoni (2015: 41,42) navodi primjer: „U Siriji, Iran je podržao režim Bašara al –Asada, uglavnom preko svog

²² „Države su često plaćale nekom drugom da umjesto njih vodi njihove ratove kao posrednik, a neke od tih naoružanih organizacija povele su se za primjerom PLO-a kako bi postigle ekonomsku neovisnost i izgradile vlastitu državnu infrastrukturu. Od 2011. slična se transformacija događa unutar ratom uništenih dijelova Sirije i Iraka“. (Napoleoni, 2015: 40-41)

libanonskog ogranka, Hezbolaha, dok su Saudijci, Kuvajćani i Katarani financirali mnoštvo sunitskih pobunjeničkih skupina, uključujući bivši ISIS, da bi potkopali moć Irana u regiji“. Kako bi sve to bilo još kompliciranije, „Rusija naoružava Assadov režim u Siriji dok Washington naoružava sirijske pobunjenike protiv Assada, ironično, oružjem koje IS zaplijeni nakon svake pobjede“. (Napoleoni, 2015: 42) U takvoj zbrci, na istoj strani u ratu protiv „Islamske države“, našle su se i velike sile (SAD i Europa) i terorističke organizacije (PKK) te povijesni neprijatelji (PKK i Ankara). Krajem 2014. godine, SAD je organizirao veliku koaliciju za borbu protiv „Islamske države“. No, ona nije urodila plodom: „Uistinu, ni jedna od NATO ili arapskih država nije službeno pristala poslati svoje trupe u borbu protiv „Islamske države“. Upravo suprotno, one će nastaviti sudjelovati u posredničkim sukobima, sljedeći svaka svoje interese“. (Napoleoni, 2015: 43) Napoleoni (2015: 44) navodi kako je Bagdadi od 2011. do 2014. godine u Siriji izgradio svoje uporište zahvaljujući upravo novcu arapskih sponzora. Novinarka Francesca Borri (prema Napoleoni, 2015: 45) navodi kako je ovaj posrednički rat Siriju odveo u bezvlade: „Društvo se urušilo. Oni koji su mogli pobjeći, otišli su, a oni koji su ostali – ili su presiromašni ili prestari da bi otišli“.

4. Podrška stranih boraca

Strani borci su relativno malen, ali vrlo važan izvor fizičke i financijske potpore „Islamske države“. Oni u svojoj zemlji prikupljaju novac za putovanje, a i dijaspora im šalje sredstva za potporu. Prema podacima američke vlade, od 31. prosinca 2014. godine najmanje 19,000 stranih boraca napustilo je svoje države i otputovalo u Siriju i Irak kako bi se pridružilo „Islamskoj državi“. (Financial Action Task Force, 2015: 20) Neki od utvrđenih prihoda od stranih boraca su: primici od pljačke i trgovine drogom, socijalne naknade, obiteljske potpore, potrošački krediti u gotovini, otvaranje nekoliko bankovnih računa i korištenje prekoračenja za podizanje novca, donacije obitelji, prijatelja, simpatizera, prikupljanja putem medija i društvenih mreža. (Financial Action Task Force, 2015: 22-23)

5. Nove tehnologije

Društvene mreže još su jedan od načina za financiranje terorizma. (Financial Action Task Force, 2015: 24) Već je prethodno navedeno kako „Islamska država“ ima organiziranu i razgranatu medijsku i propagandnu mrežu, što joj omogućuje mnogo sljedbenika. Prema Financial Action Task Force (2015: 24-25) neki članovi „Islamske države“ putem Twittera su tražili donacije i pozivali moguće donatore da ih kontaktiraju putem Skypea. Nakon što ih donatori kon-

taktiraju zamoljeni su da kupe međunarodnu prepaid karticu (mobilna kartica, bonovi,...) te im putem Skypea pošalju broj kartice. Kartica ili broj se zatim prodaje za nešto manje novca. Nove tehnologije otvorile su mogućnosti za razne prevare, ali i anonimnost izvora i primatelja sredstava. (Financial Action Task Force, 2015: 36)

Hosken (2015: 164) navodi da je IS postao financijski neovisan zahvaljujući upravo organiziranom kriminalu, lopovluku, iznuđivanju, prodaji nafte te je dodao: „Bijesno režeći, grupa je odgrizla ruke zemljama optuženima da su je hranile te uzdržavale (...).“ Uz to, Bagdadijev cilj bio je sve te „tajne pomagače“ naposljetku uključiti u kalifat. Kako je već navedeno, ni jedan od susjeda „Islamske države“ nikada nije priznao da joj je pomagao niti će to ikada učiniti, no Hosken (2015: 164) navodi da je jedno sigurno: „(...) sigurno je da je čudovište ISIS-a izronilo iz otrovne mješavine sektaštva, posredničkih ratova te suprotstavljenih nacionalnih i međunarodnih interesa“. Također smatra (Hosken, 2015: 164) da „ako su se zemlje poput Saudijske Arabije ili Kuvajta koristile ISIS-om, onda se sasvim sigurno i ISIS koristio njima“. I Napoleoni (2015: 48) navodi kako je za uspjeh „Islamske države“ zaslužna privatizacija terorizma: „IS je zadivljujućom žustrinom postao financijski neovisan od svojih sponzora, jer mu se prilikom ekonomskog osamostaljenja praktički nitko nije suprotstavio. U biti, sponzori IS-a bili su nemoćni, jer nisu mogli naći posrednika dovoljno snažnog da bude izazov ovoj organizaciji“. Toj neovisnosti doprinijelo je i Bagdadijevo savezništvo s lokalnim sunitским plemenima. Upravo je strategija njegovanja saveza s lokalnim plemenima dovela do neovisnosti od sponzora. (Napoleoni, 2015: 50)

3.11. Kampanja nasilja

„Islamska država“ postala je sinonim za divljaštvo: odsijecanja glava, razapinjanja, kamenovanja, silovanja, masakre, zakapanja živih žrtava, vjersko i etničko čišćenje. Organizacija se pridržava doktrine totalnog rata bez granica i ograničenja. (BBC, 2014, Islamic state: Can its savagery be explained?) Prema UN-ovom izvješću iz 2016. godine, „Islamska država“ drži zarobljenima više od 3,500 osoba, većinom žena i djece. Također, u izvješću je navedeno da je u razdoblju od siječnja 2014. do listopada 2015. godine u Iraku ubijeno 18,800 civila, ranjeno oko 36,000, a oko 3,2 milijuna je emigriralo. (Telegram, 2016). Kao primjer navedeni su neki od zločina koje je „Islamska država“ počinila tijekom 2015. godine (Telegram, 2016):

- 10. srpnja: Militanti „Islamske države“ prisilili su žrtve da legnu u centru Mosula nakon čega je buldožer prešao preko njih.
- 4. lipnja: Dva mladića i 60-godišnji muškarac bačeni su sa zgrade u Ninewi zbog navodnih homoseksualnih radnji.
- 1.- 2. kolovoza: Militanti ISIS-a ubili su 19 žena zato što su odbile seksualne odnose s borcima.
- 21. lipnja: Žene su ponuđene kao seksualne ropkinje trojici pobjednika Kuran memorijalnog natjecanja u Mosulu.
- 12. – 15. srpnja: U Mosulu su ubijena četiri imama zbog korištenja zabranjenih molitvi.

Napoleoni (2015: 61) navodi da „Islamska država“ nije ništa nasilnija od drugih oružanih organizacija. Ona se samo čini takvom zato jer iskorištava takve brutalnosti za vlastitu promociju. Primjerice, za vrijeme Svjetskog prvenstva 2014. godine IS je objavio video s nogometne utakmice na kojoj su njegovi militanti igrali nogomet odrubljenim glavama svojih neprijatelja. (Napoleoni, 2015: 61) Napoleoni (2015: 61) navodi kako je tehnologija današnjim terorističkim organizacijama omogućila da propagandu svojih zvjerstava podignu na višu razinu. Dok su nas nekad medijske kuće štatile od takvih prizora, nove tehnologije omogućile su da zvjerstva „Islamske države“ stignu do nas u realnom vremenu, bez cenzure. (Napoleoni, 2015: 61)

IS je na okupiranim područjima uveo šerijatski zakon: prisiljavao je žene da potpuno pokriju glavu i lice, zabranio je frizerske usluge, brijanje brade, pušenje, igranje karata, zabranio je ženama izlaske bez muške pratnje, hodanje ulicom za vrijeme molitve i drugo. Zatvorio je i škole, a jedino mjesto obrazovanja postale su Daiševe škole u džamijama. Uveo je i kazne za različite prijestupe: od odsijecanja dijelova tijela do odrubljivanja glava. (Weiss, Hassan, 2015: 278 - 279) Primjerice, muškarce optužene za homoseksualnost bacaju s nebodera, žene optužene za preljub kamenuju do smrti, kršćane razapinju, zbog „vračanja“ odrubljuju glave. (Hosken, 2015: 5) „Islamska država“ kažnjavala je i manje prekršaje. Primjerice, pušenje na javnom mjestu kažnjavano je amputacijom. (Hosken, 2015: 173, 176) Još jedan primjer kažnjavanja banalnih stvari je kažnjavanje gledanja utakmice: „U ožujku 2015. IS je jasno dao do znanja da profesionalni nogomet smatra „proizvodom dekadentnog Zapada“ i zaprijetio kaznom od osamdeset udaraca bičem svakome koga uhvate da gleda utakmicu Real Madrida i Barcelone. U siječnju 2015. grupa

je uhvatila trinaest tinejdžera u Mosulu kako gledaju prijenos utakmice Azijskog kupa između Jordana i Iraka i javno ih je smaknuo streljački vod“. (Hosken, 2015: 176) Hosken (2015: 176-177) navodi da IS ubija svakoga tko se ne slaže s njima.

Bagdadijeve genocidne namjere potvrđuje, između ostalog, i invazija na iračku pokrajinu Ninivi u kolovozu 2014. godine. U tom pohodu na Jezide 5000 muškaraca ubijeno je i buldožerima zatrpano u masovne grobnice, a oko 7000 žena je porobljeno i seksualno zlostavljano. (Hosken, 2015: 172, Hopkins, 2014) Hosken (2015: 172) navodi da su žene bile izložene stalnim zlostavljanjima. Primjerice, IS je donio odluku kojom je ženama mlađim od pedeset godina zabranjen odlazak iz grada, osim ako nije riječ o ozbiljnim zdravstvenim problemima. (Hosken, 2015: 172) Krajem 2014. godine „Islamska država“ izdala je letak „*Pitanja i odgovori o držanju zarobljenika i robova*“ kao svojevrsno opravdanje za sustavna silovanja i pedofiliju. Primjerice, jedno od pitanja u letku glasi: „Je li dopušteno imati spolni odnos sa ženskom zarobljenicom odmah nakon što je uzmemo u posjed?“ Odgovor na pitanje glasi: „Ako je djeвица, on (njezin gospodar) može imati spolni odnos s njom odmah nakon što je uzme u posjed“. (Hosken, 2015: 172-173) Prema izvještaju *Human Rights Watcha* iz travnja 2015. godine, „ISIS-ove javne izjave koje se tiču ropstva, prisilnog braka i zlostavljanja zarobljenih žena, kao i organizirana prodaja jezidskih žena i djevojčica, upućuju na raširenu praksu i sustavan plan djelovanja ISIS-a.“ (Hosken, 2015: 173) Zainab Bangura (prema Barrell, 2015), UN-ova stručnjakinja za seksualno nasilje, za *The Huffington Post*, navela je još jedan primjer IS-ove brutalnosti. Naime, borci „Islamske države“ žive su zapalili dvadesetgodišnju Zohour Kati jer je odbila sudjelovati u „ekstremnom seksualnom činu“. „Islamska država“ zarobljene žene kupuje, prodaje i preprodaje na tržištima u Mosulu i Rakki, prilikom čega one nose oznake s cijenom. One najmlađe i najljepše su najskuplje. (Watson, 2014) U svom časopisu *Dabiq* „Islamska država“ seksualno ropstvo opravdava islamskom teologijom: „Trebamo zapamtiti da je porobljavanje obitelji kuffara – nevjernika – i uzimanje njihovih žena kao konkubina čvrsto utemeljeno u šerijatu ili islamskom zakonu“. (Abdelaziz, 2014)

„Još jedan strašan primjer IS-ova terora je spaljivanje dvadesetšestogodišnjeg pilota Moaza al-Kasasbeha početkom 2015. godine. IS je čak u veljači 2015. godine objavio film pilotovog ubojstva:

„Odjeven u narančasti kombinezon natopljen zapaljivom tekućinom, pilot je (...) zatvoren u kavez. Džihadist u zelenkastomedem vojničkom odijelu bakljom je zapalio trag goriva koji je vodio prema kavezu i Kasasbeha je za čas progutala vatra. Posljednje trenutke života proveo je na koljenima držeći se za šipke kaveza. Zatim se pojavio buldožer koji je njegove spaljene ostatke zatrpao hrpom ruševina (...)“. (Hosken, 2015: 180)

Ovaj strašan čin na jordanskoj televiziji komentirao je i Makdisi, nekadašnji Zarkavijev učitelj:

„Smislili su praksu spaljivanja. I drugi će ih sada slijediti u tome. Spaljivanje? Prorok Muhamed rekao je: Samo Bog vatre muči vatrom. Je li to džihadistički salafizam?! Džihadistički salafizam nema nikakve veze s takvim praksama. Prorok Muhamed spaljivanje je smatrao neprihvatljivim. (...) Koja im je korist od spaljivanja pilota? Jesu li mislili da će time okončati bombardiranja i rat?“ (Hosken, 2015: 180)

Makdisi je također dodao: „Obojili su islam i džihadistički pokret crveno. Naveli su ljude da misle da se džihad može voditi samo ubijanjem i klanjem...(...)“. (Hosken, 2015: 180) I sam Makdisi je na kraju priznao da je Bagdadijev kalifat zapravo neuspjeh. Bagdadi i njegova slika „Islamske države“ sa sustavnim silovanjima, ubojstvima, mučenjima, robovima, genocidima i djecom - vojnicima zapravo su veoma daleko od zlatnih dana Proroka. (Hosken, 2015: 181) Amnesty International (2014) utvrdio je da IS provodi sustavno etničko i vjersko čišćenje ubijajući i otimajući tisuće pojedinaca i obitelji te prisiljavajući više od 830,000 ljudi da napuste svoje domove, što je rezultiralo humanitarnom krizom.

Ne samo da provode teror nad ljudima, „Islamska država“ uništava i materijalnu ostavštinu. UNESCO-va direktorica Irina Bokova (prema Johnston, 2014) upozorila je da „Islamska država“ uništava kulturnu baštinu te je to nazvala „kulturnim čišćenjem“. Time nastoji izbrisati identitet manjina. IS prodaje drevne artefakte na crnom tržištu, uništava grobnice, džamije, crkve, muzeje, pali dragocjene rukopise i arhive. Tako su, primjerice, u muzeju u Mosulu uništili dragocjene predmete iz drevne povijesti Iraka. U ljeto 2014. godine u Mosulu je uništeno šest šijitskih džamija. (Hosken, 2015: 182) U ožujku 2015. godine IS je srušio sa zemljom asirski drevni grad Nimrud, iz 13. stoljeća prije Krista, smatrajući njegove skulpture idolopokloničkim. (BBC, 2015., Nimrud: Outcry as IS bulldozers attack ancient Iraq site) U svibnju 2015. godine „Islamska država“ zauzela je i uništila Palmiru, drevni grad u Siriji koji je pod zaštitom UNESCO-a. (Direktno.hr., 2015).

3.11.1. Međunarodni terorizam

Od proglašenja kalifata „Islamska država“ izvršila je ili „inspirirala“ više od 143 teroristička napada u 29 država, u što nisu ubrojene Sirija i Irak. U tim napadima poginulo je više od 2,043 osoba, a više tisuća ih je ozlijeđeno. (Lister, Sanchez i sur., 2016) Tijekom 2016. godine IS je preuzeo odgovornost za napade u više zemalja, uključujući Tursku, Indoneziju, Francusku, Belgiju, Njemačku, SAD i Bangladeš. CNN (Lister, Sanchez i sur., 2016) je napravio analizu svih napada izvan Sirije i Iraka koje je počinila „Islamska država“ ili pak su počinjeni u njeno ime. U posljednje dvije godine najveći broj napada, čak 82, dogodio se na Bliskom istoku i Sjevernoj Africi. Na području Azije i Australije dogodilo se 27 napada, a na području Sjeverne Amerike i na prostorima Subsaharske Afrike zabilježeno je po 8 napada (...). Na području Europe u posljednje dvije godine dogodilo se više od 20 napada, a neki od njih su:

- 24. svibnja 2014. – napad na židovski muzej u Bruxellesu u kojem su poginule tri osobe.
- 13. studenog 2015. – niz terorističkih napada u Parizu u kojima je ubijeno najmanje 130, a ozlijeđeno više od 350 osoba.
- 22. ožujka 2016. – napad u kojem su dvije bombe bačene na aerodromu u Bruxellesu. U napadu su poginule 32 osobe.
- 28. lipnja 2016. – napad u kojem su aktivirane bombe na glavnom aerodromu u Istanbulu. U napadu su poginule 44 osobe.
- 14. srpnja 2016. – napad u kojem je vozač kamionom uletio među ljude u Nici. U napadu su poginule 84 osobe.

3.12. „Islamska država“ u 2017. godini - pred porazom?!

Prema zadnjim analizama, „Islamska država“ je u posljednjih godinu dana izgubila četvrtinu svog teritorija. Zračni napadi koalicije predvođene SAD-om protiv „Islamske države“ započeli su u kolovozu 2014. godine, a od tada je pokrenuto više od 11.800 zračnih napada na „Islamsku državu“ u Iraku te više od 8800 zračnih napada u Siriji. (Rasheed, 2016.) U zračne napade na organizaciju u Iraku, uz SAD i Veliku Britaniju, uključeni su i Australija, Belgija, Kanada, Danska, Francuska, Jordan i Nizozemska. I zračni napadi na organizaciju u Siriji započeli su u rujnu 2014., a u njih su uključeni Australija, Kanada, Francuska, Jordan, Nizozemska, Saudijska Arabija, Turska, Ujedinjeni Arapski Emirati, Velika Britanija i drugi. U rujnu 2015. u zračne napade se uključila i Rusija. (BBC, 2017. Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps)

Američko ministarstvo obrane sredinom 2015. godine procijenilo je da je IS izgubio oko 15,000 – 20,000 kvadratnih kilometara teritorija u Iraku odnosno 30 – 40% od onoga što je kontrolirao u kolovozu 2014. godine te 2,000 – 4,000 kvadratnih kilometara u Siriji odnosno 5 – 10%. (BBC, 2015. What is Islamic state?) Procjenjuje se da je do listopada 2016. godine IS izgubio 16% teritorija koji je imao početkom godine. (Dnevnik.hr., 2016. Ovo su gradovi koje je Islamska država dosad izgubila) U ožujku 2015. iračke snage ponovno su osvojile grad Tikrit (Hosken, 2015: 186), a krajem 2015. godine iračke snage su uz pomoć koalijskih snaga zauzele i grad Ramadij. U veljači 2016. zauzele su grad Shadadi, logistički centar „Islamske države“, a u ožujku su uz pomoć ruskih snaga istjerale militante iz antičkog sirijskog grada Palmire. (Yeung, 2016) U lipnju 2016. godine iračke snage uz pomoć SAD-a preotele su Faludžu, uporište „Islamske države“ zapadno od Bagdada. Početkom 2017. godine iračke snage zauzele su istočni dio Mosula, zadnjeg velikog središta Islamske države u Iraku, te su krenule na osvajanje zapadnog dijela grada te drugog glavnog središta Rakke u Siriji. (BBC, 2017. Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps) U siječnju 2016. godine IS je kontrolirao 78.000 kvadratnih kilometara teritorija u Iraku i Siriji, dok je u prosincu 2016. kontrolirao oko 60.000 kvadratnih kilometara teritorija. Početkom 2017. taj je prostor još smanjen. (BBC, 2017. Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps)

Prema izvještaju IHS-a, oko 25.000 ISIL-ovih boraca je ubijeno od početka američke vojne kampanje. Američka centralna obavještajna agencija procjenjuje da Islamska država trenutno raspolaže s između 20.000 do 25.000 boraca. Najnoviji podaci pokazuju da je u američkim

zračnim napadima ubijeno više od 26.000 IS-ovih boraca. (Telegram, 2016. Nakon poraza u Siriji i Iraku svi se pitaju je li ovo početak kraja za ISIS) Gubici u ljudstvu, teritoriju i nafti rezultirali su padom prihoda s 80 na 56 milijuna dolara. (Telegram, 2016. Nakon poraza u Siriji i Iraku svi se pitaju je li ovo početak kraja za ISIS) Prema izvješću iz *Huffington Posta* iz srpnja 2016. godine „Islamska država“ više ne stvara dovoljno prihoda za financiranje poslovanja i operacija. (BBC, 2016. Islamic State group: Crisis in seven charts).

Chulov (prema Jutarnji.hr., 2016) smatra kako ovaj rat neće brzo završiti. Kad god ih se pobijedi, oni se pritaje i vrate se još jači te dodaje: „Još uvijek imaju svoju ideologiju“. (Chulov prema Jutarnji.hr, 2016) Gubitke na Bliskom istoku ISIS pokušava kompenzirati terorističkim napadima u Iraku i Europi, od kojih su najgori bili oni u Bagdadu, Nici, Bruxellesu i Berlinu, a sve kako bi pokazao na svoju prisutnost. (Jutarnji.hr, 2016. Svijet u 2016. godini) No, usprkos navedenom, novinar Chulov (prema Jutarnji.hr, 2016) smatra kako „Islamskoj državi“ još uvijek neće doći kraj. Navodi kako je ISIS bio spreman na gubitak teritorija, prije ili kasnije, a nije mu bio problem ni žrtvovati tisuće boraca. Chulov (prema Jutarnji.hr, 2016) smatra da se snaga IS-a temelji na snažnoj ideološkoj poruci, vraćanju korijenima i uspostavi kalifata. „Manje je važno što je riječ o izopačenom izokretanju jedne religije i čistoj manipulaciji lakovjernim, razočaranim ili ljutim osobama – dok god ljudi vjeruju u ono što njihovi radikalni klerici propovijedaju, ISIS je i dalje važan.“ (Jutarnji.hr, 2016)

4. Velika europska migracijska kriza

Milijuni ljudi pobjegli su s teritorija pod kontrolom terorističke organizacije i nasilnih ekstremističkih grupa. Zabilježen je porast migracija od i prema zonama sukoba, uključujući one koji traže sigurnost i strane borce namamljene u sukobe. (UN izvještaj, 24. prosinac 2015.)

Početakom 2015. godine Islamska država zaprijetila je da će poplaviti Europu s pola milijuna izbjeglica. Također je tvrdila da će 4000 boraca poslati preko Turske u Europu. (Schmid, 2016: 8) Europska unija se u 2015. godini suočila s velikim valom izbjeglica i velikom migracijskom/izbjegličkom krizom. (Kirisci, 2015.) Do prosinca 2015. godine između jedan (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) i dva milijuna ljudi iz Sirije, Iraka i drugih zemalja pogođenih oružanim sukobima i drugim nedaćama pobjeglo je preko Turske i Libije u Europu. (Schmid, 2016: 8) Prema podacima *Frontexa*, u prvih devet mjeseci 2015. godine u Europu je stiglo 710,000 neregularnih migranata. Prema podacima UNHCR-a, do listopada 2015. godine u Europu je preko Mediterana te preko Jugoistočne Europe stiglo 643,408 prisilnih migranata. (IMIN, 2015) To je veliki porast u odnosu na prethodne dvije godine kada je u 2013. godini zahtjev za izbjeglički status u Europi podnijelo 435,000 ljudi, a tijekom 2014. godine 626,000 ljudi. Val izbjeglica nastavio se i tijekom 2016. godine: u prvih deset tjedana 2016. godine 150,000 ljudi prešlo je Mediteran. (Schmid, 2016: 8) Toliko veliki prtok izbjeglica izazvao je u Europi humanitarnu krizu. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) S obzirom na krizne situacije na Bliskom istoku i dijelovima Afrike, Yehuda Bauer (prema Schmid, 2016: 8) upozorava na moguće masovne migracije u Europu, do pet milijuna ljudi, u narednih nekoliko godina. Na putu do Europe je tijekom 2015. godine poginulo ili nestalo više od 3700 osoba. (Human rights watch, Europe`s Migration crisis).

U Europu je od početka 2016. godine ušlo oko 70,000 izbjeglica od kojih 90% dolazi iz Sirije, Afganistana i Iraka. (Time Inc., 2016) Prema podacima *Human Rights Watch-a*, više od 80% izbjeglica dolazi iz zemalja pogođenih ratom, nasiljem, represivnim vladama, klimatskim promjenama (Direktno.hr, 2016), kao što su Sirija, Eritreja, Somalija, Afganistan i Irak. Najveći broj tražitelja azila podrijetlom je iz: Sirije (oko 360,000), Afganistana (oko 175,000), Iraka (oko 125,000), Kosova (oko 70,000), Albanije (oko 60,000), Pakistana (oko 45,000), Eritreje (oko 30,000), Nigerije (oko 27,000), Irana (oko 25,000) te Ukrajine (oko 20,000). (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) Sukobi u Siriji i dalje su daleko najveći pokretač migracija. No, i neprestani sukobi i nasilje u Afganistanu i Iraku, kršenja ljudskih

prava u Eritreji, kao i siromaštvo na Kosovu također pokreću ljude na migracije. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts)

Velik dio izbjeglica koji dolaze u Europu čine Sirijci. (Kirisci, 2015.) Prema izvješću UN-a, više od 4,8 milijuna Sirijaca pobjeglo je u inozemstvo kako bi izbjeglo stalne sukobe i teror u Siriji. Najviše ih je otišlo u susjednu Tursku, Libanon i Jordan, a sve veći broj pokušava doći i do Europe. Štoviše, UN procjenjuje da je više od 3 milijuna Iračana, koji su bili prisiljeni napustiti svoje domove kako bi izbjegli sukob s „Islamskom državom“, raseljeno unutar Sirije. (BBC, 2016. Islamic State group: Crisis in seven charts) Od srpnja 2014. godine do srpnja 2015. godine sirijski državljani su u EU podnijeli gotovo 210 tisuća zahtjeva za azil. (Kirisci, 2015)

Ova europska migracijska kriza, najveća od 1945. godine, podigla je brojne rasprave po pitanju otvorenih granica na području EU te je izazvala rasprave i neslaganja oko preraspodjele tereta, odnosno prihvata određenog broja izbjeglica. (Europe's Migration crisis, <http://www.ft.com/migration>) Usporedbe radi, Europa i Sjeverna Amerika snose tek oko 5% odgovornosti prihvata izbjeglica. Oko 85% od preko 65 milijuna izbjeglica i drugih prisilnih migranata u svijetu ostaje interno raseljeno u vlastitim ili susjednim državama. Primjerice, gotovo 5 milijuna Sirijaca nalazi se izvan, a između 8 i 9 milijuna raseljeno je unutar svoje zemlje. (Župarić – Iljić, 2016)

4.1. Pojmovno određenje - migracije, migrant, izbjeglica ili tražitelj azila

Migracije nisu novi fenomen. Cijela povijest čovječanstva nastala je kroz migracije i sva su ljudska društva njima obilježena. (Župarić – Iljić, 2016) Migracije se odnose na kretanja (iseljavanje ili useljavanje) ljudi s jednog mjesta na drugo udaljenije mjesto, s namjerom privremenog ili trajnog naseljavanja. One mogu biti dobrovoljne ili prisilne, legalne ili ilegalne, unutar neke zemlje ili međunarodne. (Schmid, 2016: 14) Razlikovanje između migranta, izbjeglice i tražitelja azila nije uvijek jasno, ali je ključno jer svaka skupina ima pravo na različitu razinu zaštite i pomoći. Tražitelj azila je osoba koja bježi od progona i sukoba te stoga traži međunarodnu zaštitu prema Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. godine. Izbjeglica je tražitelj azila čiji je zahtjev odobren. Međutim, UN smatra migrante koji bježe od rata ili progona izbjeglicama, čak i prije nego što im je zahtjev odobren. Za razliku od navedenog, ekonomski migrant je osoba čiji je primarni motiv za odlazak iz domovine ekonomski. Pojam „migrant“ je skupni pojam za sve tri navedene skupine. Europu trenutno karakterizira fenomen mješovite migracije u kojem ekonomski migranti i tražitelji azila dolaze zajedno. (Park, 2015) Za mnoge od njih dolazak u Europu znači priliku za izgradnju normalnog života oslobođenog rata, sukoba, progona, političkih i ekonomskih nemira. (Banulescu – Bogdan, Fratzke, 2015) Nacionalnost migranata te motivacija samog pojedinca predstavljaju izazov vlastima u određivanju tko ima pravne temelje, a tko nema pravo ostati u Europskoj uniji. (Banulescu – Bogda, Fratzke, 2015) Unatoč različitim migracijskim tokovima kojima ljudi iz ratnih područja, pogođenih političkom i ekonomskom nestabilnošću dolaze u Europu, prema Institutu za migracije i narodnosti (2015: 1), „(...) korektnije ih je i točnije nazivati izbjeglicama nego migrantima“, budući da su to prije svega prisilni migranti.

4.2. Uzroci izbjegličke krize

Ova izbjeglička kriza, dosad neviđenih razmjera, uglavnom je rezultat sukoba i progona na Bliskom istoku i Africi. Početak raspada bliskoistočnih zemalja datira od vremena američke invazije na Irak 2003. godine, a kao okidač su iskorišteni teroristički napadi al-Qaide na SAD u rujnu 2001. godine. (Kovačević, 2015) Nasilni sukobi u Siriji i Iraku, nestabilnost i siromaštvo u dijelovima Afrike prisilili su milijune ljudi da napuste svoje domove u potrazi za zaštitom i pristojnim životom. (Europska komisija, 2015b) Banulescu – Bogdan i Fratzke (2015) navode da su masovne migracije prema Europi posljedica kombinacije raznih push – and – pull faktora, kao što su: neprestano nasilje i nestabilnost u matičnim zemljama, pogoršanje stanja u zemljama prvog azila (Jordan, Libanon), ograničavanja pristupa utočištima za raseljene, nedostatak mogućnosti za rad ili školovanje, geopolitičke promjene (Libija), obitelj koja je već ranije stigla u neku europsku zemlju te joj se sada pridružuje ostatak obitelji te društveni mediji kojima se vrlo brzo šire priče o uspjesima.

Građanski rat u Siriji²³ traje još od proljeća 2011. godine. „Islamska država“ aktivna je još od proljeća 2013. godine, a tenzije na tom prostoru gomilaju se već desetljećima. (Marjanović, 2015.) Potrebno je istaknuti kako u ovom imigrantskom valu nisu samo izbjeglice iz Sirije, već i iz Eritreje, Malija, subsaharske Afrike, Nigerije, Somalije, Afganistana, Iraka, i drugih zemalja. Ovaj veliki broj migranata dolazi zajedno iz različitih dijelova svijeta.

Marjanović (2015) smatra da „(...) očito nije neki događaj u Siriji potaknuo ovaj val migranata. Jer da su izbjeglice samo iz Sirije, onda bi stvar bila daleko lakša za razumjeti, (...) onda bi to značilo da je život postao do te mjere neizdrživ da sada svi masovno odlaze iz zemlje“. Jedan od razloga zašto izbjeglice tek sada masovno dolaze u Europu jest činjenica da su kapaciteti u tim kampovima prepunjeni. No, Marjanović (2015) navodi da postoji činjenica koja je migrante i izbjeglice potaknula na put prema Europi. Naime, njemačka Vlada poručila je da će primiti sve izbjeglice, Sirijce koji zatraže azil, bez obzira na koji način su stigli do Njemačke.

²³ Građanski rat u Siriji, između pristaša Assadovog režima i pobunjenika, počeo je u proljeće 2011. godine kao serija demonstracija protiv predsjednika Bashara Al-Assada i njegove vlade (Al Jazeera Balkans, 2015). Demonstracije u Siriji inspirirane su tzv. Arapskim proljećem. Ovim sukobima prethodila se desetljeća političke i ekonomske nestabilnost u regiji. Pokušaj vlasti da demonstracije uguše uz pomoć vojske doveo je do eskalacije nasilja. Zahtjeve pobunjenika podržale su susjedna Turska, Saudijska Arabija i zaljevske zemlje. SAD, EU i druge države Zapada uvele su Siriji političke, diplomatske i ekonomske sankcije. (Al Jazeera Balkans, 2015)

Marjanović (2015) nadalje navodi: „(...) rat u Siriji je ogroman inkubator tragičnih sudbina i mora se što prije okončati, (...) ali postaje očito da rat u Siriji nije jedini razlog zašto se ova velika seoba naroda dešava. Ako dobro proučimo njemačke potrebe za ljudskim resursima moglo bi se zaključiti da vlasti u Berlinu čak i koriste rat u Siriji kao opravdanje za privlačenje ogromnog broja ljudi – a ljudi im trebaju (...). Nadalje, Marjanović (2015) navodi kako migranti, dok ih Njemačka nije pozvala, nisu niti dolazili, barem ne u tolikom broju. Njemački ministar unutarnjih poslova, Thomas de Maiziere (prema Marjanović, 2015.) rekao je: „Treba nam ljudi. Treba nam mladi ljudi, Treba nam imigranti. Kao što i svi znate, imamo premalo djece“. I to je bio jasan poziv mladim ljudima iz različitih zemalja svijeta da se upute prema Njemačkoj. Budući da svi oni dolaze na poziv Njemačke, jasno je i zašto mahom dolaze mladi muškarci, navodi Marjanović (2015) te dodaje: „Koga poslati prvog da krene teškim i opasnim putem za Njemačku? Pa ne valjda ženu i malo dijete! Obitelji primarno šalju mlade i snažne muškarce, koji će taj put moći i prevaliti.“ Naravno, ima među izbjeglicama i migrantima i žena i djece. Upravo su oni ti koji zapravo bježe od rata i terora koji svakodnevno proživljavaju ili pak, kako navodi Marjanović (2015) pokušavaju doći do svojih obitelji koje su već prije stigle u Njemačku ili neku drugu zemlju. No, činjenica jest da većinom dolaze mladi muškarci. Prema Marjanović (2015), Njemačkoj, koja kao i cijela Europa pati od loše demografske slike, odgovara ovaj migrantski val i činjenica da Balkan postaje jedno veliko prihvatilište za migrante. Denis Avdagić (2016 prema Direktno.hr, 2016) smatra da se u ovom mješovitom migracijskom toku vrlo vjerojatno nalaze i osobe kojima je cilj provođenje terorizma: „Neodgovorno je tvrditi da takvih nema kao što je jednako neodgovorno tvrditi da svi koji dolaze u Europu planiraju provoditi teror nad domicilnim stanovništvom.“

Prema podacima Instituta za migracije i narodnosti (2015), „tijekom ratnih sukoba u Siriji poginulo je više od 300,000 ljudi, brojni su ranjeni i nestali, a prisilno je raseljeno oko dvije trećine ukupnog stanovništva (Sirija je 2014. godine brojila 18 milijuna stanovnika). Od toga je oko 4,8 milijuna sirijskih državljana napustilo teritorij Sirije, dok ih je oko 7,6 milijuna interno raseljeno unutar granica Sirije.“ Više od 2 milijuna Sirijaca nalazi se u izbjegličkim kampovima u Egiptu, Iraku, Jordanu i Libanonu. Više od 2,5 milijuna sirijskih izbjeglica primila je Turska, dok ih se 24, 000 nalazi u Libiji. (BBC, 2017. Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps). Važno je napomenuti da 86% izbjeglica ostaje u susjednim zemljama, uglavnom u pograničnim područjima. Najveći i najnaseljeniji izbjeglički kampovi nalaze se u Africi i Aziji. Putovanja krijumčarskim rutama vrlo su skupa i opasna te stoga većina izbjeglica ne može migrirati dalje u

Europu. Kirk Day (prema Al Jazeera Balkans, 2015) smatra da je rat u Siriji najveći uzrok priliva izbjeglica. S druge strane, Mark Lowen (BBC, 2015) smatra da je prijetnja koju pretpostavlja „Islamska država“ jedan od glavnih pokretača masovne migracije ljudi prema Europi. Salamah Kailah (prema Al Jazeera, 2015), sirijski pisac porijeklom iz Palestine, smatra kako je priroda sukoba kojeg vodi sirijski režim, što se očituje kroz masovna ubijanja, uništavanja sela i gradova te sukoba nakon što se uplela „Islamska država“ s ciljem da nametne "veoma zaostalu i nasilnu vlast" na područjima pod njihovom kontrolom, zatim produžavanje trajanja sukoba i kolaps ekonomije, nagnala Sirijce na bijeg od nasilja i siromaštva.

4.3. Uloga i odgovor Europe

Prema procjenama Frontex-a, Europske agencije za vanjske granice, tijekom 2015. godine u Europu je ušlo više od 1,800,000 migranata. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) Međunarodna organizacija za migracije (IOM) procijenila je da je u 2015. godini morskim putem u Europu stiglo više od milijun, a kopnenim gotovo 35 tisuća migranata. Takvo je putovanje vrlo opasno, što potvrđuju podaci prema kojima je u 2015. godini 3000 osoba poginulo prelazeći Sredozemlje. Banulescu – Bogdan i Fratzke (2015) navode kako postoje tri glavne rute kojima migranti dolaze u Europu. Tijekom 2015. godine istočna Sredozemna ruta (Grčka/Egejsko more) postala je primarna zato što je putovanje mnogo kraće i sigurnije od putovanja središnjom Sredozemnom rutom. Tom rutom je više od 350,000 ljudi prešlo iz Grčke u Tursku. Središnjom Sredozemnom rutom (Italija, Malta), preko središnjeg Mediterana je tijekom 2015. godine u Europu stiglo više od 120, 000 migranata. Najveći dio njih stigao je krijumčarskim brodovima iz Libije, Tunisa i Egipta. Zapadnom rutom (Mađarska) najčešće putuju stanovnici zapadnog Balkana, državljani Kosova i Albanije te izbjeglice koje preko grčke nastoje doći do ostatka Europske unije. Između siječnja i kolovoza 2015. godine više od 155.000 ljudi prešlo je iz Srbije u Mađarsku.

Iako ne traže sve izbjeglice koje dođu u Europu azil, mnoge ipak traže. U Europi je tijekom 2015. godine ukupno 1,321,560 osoba zatražilo azil. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts). Od travnja 2014. do lipnja 2015. godine azil u Europi zatražilo je 348,000 Sirijaca, a 47% zatražilo je azil u Njemačkoj i Švedskoj. (Al Jazeera Balkans, 2015) U Njemačkoj je u 2015. godini azil zatražilo više od 476,000 izbjeglica. U 2016. u

Njemačku je pristiglo više od 740,000 prijava za azil, od toga 270 tisuća od strane Sirijskih izbjeglica. Mađarska se nalazi na drugom mjestu sa 177,130 tražitelja azila, budući da sve više izbjeglica putuje kopnenim putem preko Grčke i zapadnog Balkana. U 2015. godini Europska unija ponudila je azil 292,540 izbjeglica, dok je više od milijun podnijelo zahtjev za azil. Najviše zahtjeva za azil odobreno je izbjeglicama iz Sirije, Eritreje, Iraka, Afganistana i Irana. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts)

Aktualna migracijska i izbjeglička kriza nije samo niti prvenstveno problem Europe. Ona je veliki međunarodni izazov, a Europska unija predvodi međunarodna nastojanja usmjerena ka rješavanju krize. Prioritet je prije svega spašavanje života onih koji pokušavaju prijeći Sredozemlje na putu prema Europi. Od ključne važnosti su zaštita potrebitih, pružanje hitne humanitarne pomoći, osiguranje dobivanja azila i rješavanje temeljnih uzroka, posebice sukoba, političkog nasilja, kršenja ljudskih prava i siromaštva. (Europska komisija, 2015a) Europsko vijeće i Komisija razradili su glavne smjernice za odgovor na migracijske izazove. (Europska komisija, 2015b) U svibnju 2015. godine donesen je strateški dokument „*Europski migracijski program*“, koji sadrži niz hitnih, kratkoročnih i dugoročnih mjera i politika koje se tiču upravljanja neregularnim i azilnim migracijama. (IMIN, 2015: 6) Europski migracijski program temelji se na načelu: pomoći migrantima kojima je potrebna međunarodna zaštita i vratiti one koji nemaju pravo boravka na području EU-a. Za provedbu te europske migracijske politike nužno je da sve države članice u potpunosti provode zajednička pravila o azilu i nezakonitim migracijama dogovorena na razini EU. Tim je programom predloženo premještanje 40 000 tražitelja azila kako bi se pomoglo Italiji i Grčkoj. (Europska komisija, 2015b) Napetost u EU porasla je zbog nesrazmjera u teretu prihvata izbjeglica s kojim se suočavaju neke države, posebno one u koje migranti prvo pristizu, kao što su Grčka, Italija i Mađarska, ali i one koje primaju najviše zahtjeva za azil, kao što su Njemačka, Švedska, Italija i Francuska. Nejednaka raspodjela tražitelja azila stavlja članice EU u neravnopravan položaj. (IMIN, 2015: 5, 7) Na području EU vrijedi tzv. *Zajednički europski sustav azila*, kojim su propisani zajednički standardi izbjegličke zaštite i njih bi se trebale jednako pridržavati sve članice, bez obzira u kojoj zemlji je zatražen azil. U travnju 2015. godine donesen je akcijski plan „*Ten point action plan on migration*“ koji govori o sigurnosnim mjerama. (IMIN, 2015: 5) Kako bi odgovorila na trenutačnu krizu, ali se i pripremila za buduće izazove, Europska komisija donijela je paket konkretnih mjera, a neke od njih su: prijedlog hitnog premještanja 120 000 osoba kojima je potrebna zaštita iz Grčke, Mađarske i Italije; poboljšavanje politike vraćanja uz pomoć zajedničkog Priručnika o vraćanju i Akcijskog plana EU-

a o vraćanju; Komunikacija o rješavanju vanjske dimenzije izbjegličke krize; krizni uzajamni fond za Afriku. (Europska komisija, 2015b) Europska komisija je 9. rujna 2015. donijela prijedlog o daljnjoj relokaciji ukupno 120,000 tražitelja azila, 54,000 osoba iz Mađarske, 50,400 iz Grčke te 15,600 iz Italije. Ova se relokacija odnosila samo na izbjeglice iz Sirije, Iraka i Eritreje. Prema ovome, Hrvatska bi trebala primiti kvotu od 1064 tražitelja azila i izbjeglica iz Mađarske, Grčke i Italije te 550 iz Grčke i Italije, što je dogovoreno u svibnju 2015. godine. (IMIN, 2015: 7) U listopadu 2015. godine donesena je *Deklaracija* „(...) kojom su potvrđeni prijašnji zaključci i mjere predložene u „*Europskom migracijskom programu*“. Predloženo je slanje daljnje financijske, logističke i humanitarne pomoći Turskoj, Libanonu i Jordanu u svrhu podrške za održavanje sustava prihvata i smještaja izbjeglica.“ (IMIN, 2015: 8) Predložena je i pomoć Turskoj, te drugim zemljama na vanjskim granicama, a u svrhu upravljanja granicama i borbe protiv organiziranog kriminala.

Aktualna kriza predstavlja veliki izazov EU, a ona tom pitanju ne pristupa sustavno i učinkovito kada je u pitanju zajedništvo u rješavanju izbjegličke krize. (IMIN, 2015: 9) Kriza je upozorila na potrebu za većom koordinacijom te na razliku između europskog i nacionalnog pogleda na pitanja o migracijama i azilu. (Popović, 2015: 32) Stoga je potrebno *Europski sustav azila* reformirati te postaviti ujednačene standarde i kriterije. (IMIN, 2015: 9)

5. Zaključak

Terorizam je jedna od najvećih sigurnosnih prijetnji današnjice. (Perešin, 2007: 94) Poprimio je izrazito široke razmjere, a danas gotovo da i nema zemlje koja nije suočena ili kojoj ne prijete opasnost od terorizma. (Marić, 2012: 98)

„Islamska država“, poznatija kao ISIS ili ISIL, radikalna je i ekstremistička teroristička organizacija na čelu koje se nalazi Abu Bakr al-Bagdadi. Organizacija se iznenadno pojavila na međunarodnoj sceni 2014. godine, iako postoji već dugi niz godina, kada je pomela teritorije Iraka i Sirije te proglasila kalifat. (Weiss, Hassan, 2015: 11) Nastoji obnoviti Božju vladavinu na zemlji i obraniti cjelokupnu ummu od nevjernika. Poznata je po svojoj brutalnosti, masovnim ubojstvima, otmicama, odsijecanjima glava, organiziranosti, propagandi, stranim borbama, silovanjima žena, „Lavljim mladuncima“, itd. (BBC, 2015., What is Islamic State?) U svojoj je povijesti promijenila nekoliko naziva i vođa, a osnovana je 1999. godine, pod vodstvom al-Zarkavija, kao logor za obuku džihadista u Afganistanu pod nazivom *Al – Tevhid al – Džihad*. (Hosken, 2015: 7) ISIS je 14. siječnja 2014. godine proglasio „Islamsku državu“ odnosno kalifat, a al-Bagdadi se 4. srpnja 2014. godine proglasio kalifom. (Hosken, 2015: 1,5) Ukupna vojna snaga „Islamske države“ u veljači 2015. godine iznosila je 31,000 boraca, od kojih 20,000 stranih boraca iz cijeloga svijeta. (Hosken, 2015: 86) Posljednjih nekoliko desetljeća u svijetu raste broj djece – vojnika. Takozvani „lavli mladunci“ jedan su od najstrašnijih elemenata novoosnovanog kalifata. Prema procjenama stručnjaka, „Islamskoj državi“ služi oko 1500 dječaka. (Kuntz, 2016.) Od 2015. godine sve više djece korišteno je i za promicanje organizacije u medijima. „Islamska država“ poznata je po velikoj moći uvjeravanja onih koje nastoji regrutirati. Veliku važnost pridaje korištenju interneta i društvenih medija kako bi širila svoju poruku i potaknula druge, posebice mlade, da podrže organizaciju (Blaker, 2015: 1). Vrlo često je IS-ova propaganda usmjerena upravo na Zapad. Društvene platforme, kao što su to Facebook, Twitter i YouTube, omogućuju da se IS-ova propaganda širi diljem svijeta i to u stvarnom vremenu. (Napoleoni, 2015: 75) Objavljivanjem masakara i pogublivanja ona kontrolira svoj kalifat i pokušava zatražiti vanjski svijet. (Hosken, 2015: 168)

IS se smatra jednom od najbogatijih terorističkih organizacija u povijesti. (Hosken, 2015: 5) Pet glavnih izvora prihoda „Islamske države“ su: prihodi od okupacije teritorija (uključujući kontrolu banaka, nafte i plina, oporezivanje, iznude i pljačke), otmice radi otkupnine, privatne donacije iz Saudijske Arabije i zaljevskih država koje su često prekrivene kao namijenjene u hu-

manitarne svrhe, materijalna podrška stranih boraca te sredstva prikupljena putem komunikacijskih mreža. „Islamska država“ postala je sinonim za divljaštvo. Prema UN-ovom izvješću iz 2016. godine, „Islamska država“ drži zarobljenima više od 3,500 osoba, većinom žena i djece. Također, u izvješću je navedeno kako je u razdoblju od siječnja 2014. do listopada 2015. godine u Iraku ubijeno 18,800 civila, ranjeno oko 36,000, a oko 3,2 milijuna je emigriralo. (Telegram, 2016). IS je na područjima koja je okupirao uveo šerijatski zakon te kazne za različite prijestupe. (Weiss, Hassan, 2015: 278 - 279) Od proglašenja kalifata „Islamska država“ izvršila je ili „inspirirala“ 143 teroristička napada u 29 država, izvan Iraka i Sirije. U tim napadima poginulo je više od 2,043 osoba, a više tisuća ih je ozlijeđeno. Ne samo da provode teror nad ljudima, „Islamska država“ uništava i kulturnu baštinu. (Amnesty International, 2014)

Europska unija je od 2015. godine suočena s velikom migracijskom krizom. Više od milijun izbjeglica i ekonomskih migranata došlo je u Europu preko Sredozemlja. U istom razdoblju na putu je poginulo više od 3700 osoba. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts) Od početka 2016. godine u Europu je stiglo 130,000 izbjeglica. (Human rights watch, Europe`s Migration crisis). Prema UN-ovom izvješću, više od 4,8 milijuna Sirijaca pobjeglo je u inozemstvo kako bi izbjeglo stalne sukobe i teror u Siriji. Najviše ih je otišlo u susjednu Tursku, Libanon i Jordan, a sve veći broj pokušava doći i do Europe. (BBC, 2016. Islamic State group: Crisis in seven charts) Za mnoge od njih dolazak u Europu znači priliku za izgradnju normalnog života oslobođenog rata, sukoba, progona, političkih i ekonomskih nemira. (Banulescu – Bogdan, Fratzke, 2015) Sukobi u Siriji, građanski rat koji traje od 2011. te dolazak „Islamske države“ na scenu, daleko su najveći pokretač migracija. No, i neprestani sukobi i nasilje u Afganistanu i Iraku, kršenja ljudskih prava u Eritreji, kao i siromaštvo na Kosovu također pokreću ljude na migracije. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts). Prema podacima *Human Rights Watch-a*, više od 80% izbjeglica dolazi iz zemalja pogođenih ratom, nasiljem, represivnim vladama, kao što su Sirija, Eritreja, Somalija, Afganistan i Irak. Najveći broj tražitelja azila podrijetlom je iz Sirije (oko 360,000). Već je navedeno da su s izbjeglicama u Europu stigli i brojni borci „Islamske države“, što predstavlja veliku terorističku prijetnju. (Dnevnik.hr., 2016) Čini se kako ne postoji opozicija, međunarodna zajednica, dovoljno jaka da bi zauzdala nasilje, razaranja i sukobe u Siriji. Ovaj veliki broj migranata dolazi zajedno iz različitih dijelova svijeta. Prema tome, Marjanović (2015) zaključuje kako „(...) očito nije neki događaj u Siriji potaknuo ovaj val migranata. Marjanović (2015) navodi da je glavni razlog dolaska poziv njemačke Vlade. Njemačkoj, koja kao i cijela Europa pati od

loše demografske slike, odgovara ovaj migrantski val i činjenica da Balkan postaje veliko prihvatilište za migrante. U 2015. godini Europska unija ponudila je azil 292,540 izbjeglica, dok je više od milijun zatražilo azil. Najviše zahtjeva za azil odobreno je izbjeglicama iz Sirije, Eritreje, Iraka, Afganistana i Irana. (BBC, 2016. Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts)

Ova migracijska kriza podigla je brojne rasprave po pitanju otvorenih granica na području EU te je izazvala rasprave i neslaganja oko preraspodjele tereta, odnosno prihvata određenog broja izbjeglica s kojim se suočavaju neke države, posebno one u koje migranti prvo pristižu, kao što su Grčka, Italija i Mađarska. (Europe's Migration crisis, <http://www.ft.com/migration>) Nejednaka raspodjela tražitelja azila stavlja članice EU u neravnopravan položaj. Naime, Njemačka, Švedska, Italija, Francuska te odnedavno i Mađarska zaprimaju najviše zahtjeva za azil. (IMIN, 2015: 5) Ova je kriza upozorila i na razliku između europskog i nacionalnog pogleda na pitanja o migracijama i azilu te na potrebu za većom koordinacijom (Popović, 2015: 32) Također, upozorila je na potrebu za reformacijom Europskog sustava azila te postavljanje ujednačenih standarda i kriterija. (IMIN, 2015: 9)

6. Literatura

1. Blaker, L. (2015.) „The Islamic State’s Use of Online Social Media“, *Military Cyber Affairs*, 1(1), Article 4, str. 1 -9.
<http://scholarcommons.usf.edu/mca/vol1/iss1/4>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
2. Bušljeta Tonković, A. (2014.) „Suvremeni terorizam – globalna sigurnosna prijetnja i/ili oblik antiglobalizacijskoga djelovanja“, *Mostariensia*, 18 (1-2), str. 277 – 292.
3. Bilandžić, M., Grubić, A. (2012.) „Samoubilački terorizam: strateške i socijetalne dimenzije“, *Polemos* 15 (2), str. 53-80.
4. Bunzel, C. (2015.) „From Paper State to Caliphate: The Ideology of the Islamic State“, *Center for Middle East Policy at BROOKINGS*, br. 19, str. 1-45.
5. Ćosić-Dragan, D. (2008.) „National security and the future“, br. 1-2(9), str. 89 – 121.
6. Esposito, J. L. (2008.) *Nesveti rat: teror u ime islama*, Sarajevo/Zagreb: Šahinpašić.
7. Financial Action Task Force, (2015.) „Financing of the Terrorist Organisation Islamic State in Iraq and the Levant“, (PDF).
www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
8. Hosken, A. (2015.) *Carstvo straha: Islamska država – pogled iznutra*, Zagreb: Večernji list.
9. Havel, B. (2015.) „Islamska država nije samo „takozvana“: političko – vjerska propaganda i pitanje autentičnosti kalifata“, *U žarištu: Islamska država*, br. 22, str. 27-35.
10. Institute for economics and Peace, (2015.) „Global Terrorism Index 2015“, str. 46 – 47.
11. Institut za migracije i narodnosti, (2015.) „Tokovi prisilnih migracija i humanitarna kriza u Europi: Strateška polazišta instituta za migracije i narodnosti“, str. 1 – 12.
12. Kuntić, D. (2003.) „Terrorism in a changing world“, *Croatian International Relations Review*, October – December, str. 199 – 204.

13. Kasapović, M. (2014.) „Što je Levant?“, *Političke analize*, br. 19, str. 54-57.
14. Marković, S. (2009.) „Terorizam i druga krizna stanja suvremenog društva i njihov utjecaj na ograničavanja ljudskih prava i demokraciju“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* (Zagreb), vol. 16, broj 1, str. 215-230.
15. Marić, S. (2012.) „Terorizam kao globalni problem“, *Medianali*, Vol. 6, No. 11, str. 87 – 102.
16. Napoleoni, L. (2015.) *Uspon islamizma: islamska država i prekrajanje granica na Bliskom istoku, 3. izdanje, Zagreb: Sandorf.*
17. Popović, N. (2015.) „Imigracijska politika Europske unije na testu izbjegličke krize“, *Političke analize*, br. 23, str. 30 – 35.
18. Perešin, A. (2007.) „Paradigma „novoga“ terorizma informacijskoga doba“, *Politička misao*, XLIV (2), str. 93 – 112.
19. Perešin, A. (2010.) „Državni terorizam: borba za slobodu ili teški zločin“, *Političke analize*, br. 3/ rujan, str. 60-62.
20. Pedić, Ž. (2010.) „Neprofitni sektor i rizik od financiranja terorizma“, *Ekonomska misao i praksa*, XIX (1), str. 139 – 156.
21. Rabar, S. J. (2012.) „Što je krenulo loše u muslimanskom svijetu?“, *Nova prisutnost*, br. 10(3), str. 547 – 552.
22. Time Inc. (2016.) „Lonely Journey“.
23. Weiss, M., Hassan, H. (2015.) *ISIS: u srcu vojske terora, Zagreb: Buybook.*

24. Abdelaziz, S. (2014.) „ISIS states its justification for the enslavement of women“, *CNN*, <http://edition.cnn.com/2014/10/12/world/meast/isis-justification-slavery>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
25. Amnesty International (2014.) „Ethnic cleansing on a historic scale The Islamic State’s systematic targeting of minorities in northern Iraq“, <https://www.amnesty.org/en/documents/mde14/011/2014/en/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
26. BBC News (2015.) „Profile: Abu Bakr al-Baghdadi“, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27801676>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
27. BBC News (2014.) „Islamic State: Can its savagery be explained?“, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29123528>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
28. BBC News (2016.) „Islamic State group: Crisis in seven charts“, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
29. BBC News (2015.) „What is Islamic state?“, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29052144>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
30. BBC News (2015.) „Islamic State moves in on al-Qaeda turf“, <http://www.bbc.com/news/world-31064300>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
31. BBC News (2016.) „Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts“, <http://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
32. BBC News (2015.) „Nimrud: Outcry as IS bulldozers attack ancient Iraq site“, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-31760656>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

33. BBC News (2017.) „Islamic State and the crisis in Iraq and Syria in maps”, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27838034>, (stranica posjećena 28. lipnja 2017.)
34. Berlinger, J. (2015.) „The names: Who has been recruited to ISIS from the West“, *CNN*, <http://edition.cnn.com/2015/02/25/world/isis-western-recruits/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
35. Bronstein, S., Griffin, D. (2014.) „Self-funded and deep-rooted: How ISIS makes its millions“, *CNN*.
http://edition.cnn.com/2014/10/06/world/meast/isis-funding/index.html?hpt=hp_t1, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
36. Barrell, R. (2015.) „Islamic State’s Brutal Sexual Crimes Revealed By UN, Including Burning Woman For Refusing ‘Extreme Sex Act’”, *Huffington Post UK*,
http://www.huffingtonpost.co.uk/2015/05/25/isis-islamic-state-sex-crime_n_7434948.html, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
37. Banulescu – Bogdan, N., Fratzke, S. (2015.) „Europe’s Migration Crisis in Context: Why Now and What Next?“, *Migration policy institute*,
<http://www.migrationpolicy.org/article/europe-migration-crisis-context-why-now-and-what-next>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
38. Cockburn, P. (2014.) „War with Isis: Islamic militants have army of 200,000, claims senior Kurdish leader“, *London: The Independent.*,
<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/war-with-isis-islamic-militants-have-army-of-200000-claims-kurdish-leader-9863418.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
39. Dnevnik.hr. (2016.) „ISIS trenirao najmanje 400 'boraca' za napade po Europi“, <http://dnevnik.hr/vijesti/svijet/islamska-drzava-trenirala-najmanje-400-boraca-za-napade-diljem-europe---431013.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
40. Dearden, L. (2016.) „Isis training children of foreign fighters to become 'next generation' of terrorists“, *Independent*.

http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-training-children-of-foreign-fighters-to-become-next-generation-of-terrorists-a7162911.html?icn=article&ici=regular-link_content, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

41. Direktno.hr, (2015) „Teroristi Islamske države uništili drevni hram u Palmiri“, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
42. Financial Times, (2015.) „Europe’s Migration crisis“, [ft.com/indepth, http://www.ft.com/migration](http://www.ft.com/migration), (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
43. Gajnik, M. (2015.) „Kronologija nastanka najzlogasnije skupine na svijetu: Krvavi put od Al-Kaide do Islamske države“, *Dnevnik.hr*, <http://dnevnik.hr/vijesti/svijet/kronologija-nastanka-najzlogasnije-skupine-na-svijetu-krvavi-put-od-al-quaide-do-islamske-drzave---390193.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
44. Hopkins, S. (2014.) „Full horror of the Yazidis who didn’t escape Mount Sinjar: UN confirms 5,000 men were executed and 7,000 women are now kept as sex slave“, *Dailymail, MailOnline*,
<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2792552/full-horror-yazidis-didn-t-escape-mount-sinjar-confirms-5-000-men-executed-7-000-women-kept-sex-slaves.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
45. Human Rights Watch, „Europe’s Migration Crisis“, <https://www.hrw.org/tag/europes-migration-crisis>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
46. Irshaid, F. (2015.) „Isis, Isil, Is or Daesh? One group, many names“, *BBC News*,
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27994277>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
47. Jutarnji.hr (2016.) „Je li ISIS doista pred velikim porazom?“, <http://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/je-li-isis-doista-pred-velikim-porazom-rapidno-gube-teritorij-i-borce-pada-im-moral-ali.../4679459/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
48. Johnston, V. (2014.) „Iraq’s heritage needs protection from Islamic State – UNESCO“, *Reuters*. <http://www.reuters.com/video/2014/11/02/iraqs-heritage-needs-protection-from-isl?videoId=346781460>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

49. Kuntz, K. (2016.) „Islamic State's Child Soldiers: First Come the Sweets, Then the Beheadings“, *SPIEGEL ONLINE, Der Spiegel*.
<http://www.spiegel.de/international/world/islamic-state-how-the-is-trains-child-soldiers-a-1103941.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
50. Kirisci, K. (2015.) „Why 100, 000 of Syrian refugees are fleeing to Europe“, *Brookings*,
<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2015/09/03/why-100000s-of-syrian-refugees-are-fleeing-to-europe/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
51. Lister, T., Sanchez, R., Bixler, M., O'Key, S., Hogenmiller, M., Tawfeeg, M. (2016.) „ISIS goes global: 143 attacks in 29 countries have killed 2,043“, *CNN*,
<http://edition.cnn.com/2015/12/17/world/mapping-isis-attacks-around-the-world/index.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
52. Longmann, J. (2016.) „IS increases use of child soldiers, says US report“, *BBC News*.
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35608878>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
53. Lowen, M. (2015.) „Migrant crisis: Fleeing life under Islamic State in Syria“, *BBC*,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-34337476>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
54. Muir, J. (2016.) „Islamic State group: The full story“, *BBC News*,
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35695648>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
55. Marjanović, D. (2015.) „Razumijevanje tragične izbjegličke krize i odgovori na 2 ključna pitanja: Zašto stižu mahom mladi muškarci i zašto tek sada ako rat u Siriji traje još od 2011?“, *Advance.hr*,
<http://www.advance.hr/vijesti/razumijevanje-tragicne-izbjeglicke-krize-i-odgovori-na-2-kljucna-pitanja-zasto-stizu-mahom-mladi-muskarci-i-zasto-tek-sada-ako-rat-u-siriji-traje-jos-od-2011/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
56. Miglierini, J. (2016.) „Migrant tragedy: Anatomy of a shipwreck“, *BBC*,
<http://www.bbc.com/news/world-europe-36278529>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

57. Neumann, P. R. (2015.) „Foreign fighter total in Syria/Iraq now exceeds 20,000; surpasses Afghanistan conflict in the 1980s“, *ICSR, Department of War Studies, King's College London*. <http://icsr.info/2015/01/foreign-fighter-total-syriairaq-now-exceeds-20000-surpasses-afghanistan-conflict-1980s/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
58. Park, J. (2015.) „Europe's Migration Crisis“, *Council on foreign relations*, <http://www.cfr.org/refugees-and-the-displaced/europes-migration-crisis/p32874>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
59. Ryan, W. S. M. (2014.) „Dabiq: What Islamic State's New Magazine Tells Us about Their Strategic Direction, Recruitment Patterns and Guerrilla Doctrine“. *The Jamestown Foundation*.
http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=42702&cHash=0efbd71af77fb92c064b9403dc8ea838#.V9YHAWYkrIU, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
60. Randall, C. (2014.) „Why does a simple word like Daesh disturb extremists so much?“, *TheNational*,
<http://www.thenational.ae/opinion/comment/why-does-a-simple-word-like-daesh-disturb-extremists-so-much>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
61. Rasheed, A. (2016.) „ISIS suffers near collapse in oil revenue as it loses territory in Iraq“, *Business Insider*,
<http://www.businessinsider.com/isis-loses-oil-revenue-as-it-loses-territory-in-iraq-2016-7>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
62. The Clarion Project, (2014) „The Islamic State's (ISIS, ISIL) Magazine“, <http://www.clarionproject.org/news/islamic-state-isis-isil-propaganda-magazine-dabiq>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).
63. Telegram.hr. (2016.) „UN objavio šokantne podatke o ropstvu i nasilju nad civilima koje provodi ISIS“,

<http://www.telegram.hr/politika-kriminal/un-objavio-jezive-podatke-o-ropstvu-i-zlocinima-u-islamskoj-drzavi-i-isticu-da-brojevi-ne-otkrivaju-pravu-sliku/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

64. Zelin, Y. A. (2015.) „The Islamic State`s model“, *The Washington Post*,

<https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/01/28/the-islamic-states-model/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

65. Weaver, M. A. (2015.) „Her Majesty`s Jihadists“, *The New York Times*,

http://www.nytimes.com/2015/04/19/magazine/her-majestys-jihadists.html?_r=0, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

66. Windrem, R. (2015.) „ISIS by the numbers: Foreign Fighter Total Keeps Growing“, *NBC News*,

<http://www.nbcnews.com/storyline/isis-terror/isis-numbers-foreign-fighter-total-keeps-growing-n314731>

<http://www.telegram.hr/politika-kriminal/un-objavio-jezive-podatke-o-ropstvu-i-zlocinima-u-islamskoj-drzavi-i-isticu-da-brojevi-ne-otkrivaju-pravu-sliku/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

67. *Watson, I. (2014.)* „Treated like cattle!: Yazidi women sold, raped, enslaved by ISIS“,

CNN. <http://edition.cnn.com/2014/10/30/world/meast/isis-female-slaves/>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).

68. Yeung, P. (2016.) „Isis loses territory the size of Ireland within 18 months“, *Independent*,

<http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-territory-syria-iraq-latest-news-islamic-state-daesh-a7129421.html>, (stranica posjećena 9. rujna 2016.).